

LEPPÄVAARAN KARTANO - KULTTUURIYMPÄRISTÖSELVITYS 2019

TILAAJA
ESPOON KAUPUNKI 2019

SELVITYKSEN LAATIJAT

TENGBOM OY
Salomonkatu 17 A
00100 Helsinki

Maarit Suomenkorpi, maisema-arkkitehti
Kaisa Baiardi, maisema-arkkitehti
Carita Lonka, arkkitehti
Matias Mäenpää, arkkitehti

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO.....	5
1.1 SELVITYKSEN TAUSTA	
1.2 SELVITYKSEN TAVOITTEET	
1.3 AINEISTOT JA MENETELMÄT	
2. MAISEMA.....	6
2.1 MAISEMARAKENNE JA VESISUHTEET	
2.2 MAAPERÄ	
2.3 KORKEUSSUHTEET JA GEOMORFOLOGIA	
3. ALUEEN JA MAISEMAN HISTORIA.....	9
3.1 ALUEEN HISTORIA	
3.2 KARTANOMILJÖÖN NYKYISET RAKENNUKSET	
3.3 MAISEMAN MUUTOKSET	
4. MAISEMAN JA RAKENNUSTEN KESKEISET PIIRTEET JA ARVOT.....	23
4.1 MAISEMAKUVA	
4.2 MAISEMAN ARVOT	
4.2.1 VALTAKUNNALLISESTI ARVOKKAAT MAISEMA-ALUEET JA VALTAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄT RAKENNETUT KULTTUURIYMPÄRISTÖT	
4.2.3 PAIKALLISESTI MERKITTÄVÄ KULTTUURIMAISEMA JA RAKENNETTU KULTTUURIYMPÄRISTÖ	
4.2.4 KULTTUURIMAISEMAN OMINAISPIIRTEET JA MERKITTÄVÄT REUNAVYÖHYKKEET	
4.2.5 MERKITTÄVÄT NÄKYMÄT	
4.3 RAKENNETTU YMPÄRISTÖ	
4.3.1 PURETUT RAKENNUKSET	
4.3.2 NYKYISET RAKENNUKSET	
5. YHTEENVETO JA SUOSITUKSET.....	63
5.1 INVENTOINNIN TULOKSET JA YHTEENVETO	
5.2 OSA-ALUEET JA JATKOSUOSITUKSET	
6. LÄHTEET.....	73

Kuva. Selvitysalueen rajaus. (Espoon kaupunki, 2019)

1. JOHDANTO

1.1 SELVITYKSEN TAUSTA

Leppävaaran kartano sijaitsee noin 2,5 kilometriä luoteeseen Leppävaaran keskustasta, Rastaspuiston asuinalueen koillispuolella Karakallion kaupunginosassa. Kartanoaluetta ympäröivät laajat peltoaukeat sekä metsäiset selänteet. Kartanon päärakennus piha-piireineen sijaitsee metsäisellä mäellä. Kartanonmäen länsipuolella sijaitsevat kartanon vanhat talli- ja talousrakennukset, jotka ovat nykyään Leppävaaran ratsastuskoulun käytössä. Kartanonmäen eteläpuolella sijaitsee kahden vanhan asuinrakennuksen sekä vaunuvaajan kokonaisuus. Alueella on aiemmin sijainnut nykyistä selvästi enemmän rakentamista, joka on aikoinaan muodostanut kylämäisen kokonaisuuden. Osa rakennuskannasta on ajan kuluessa purettu. Selvitysalueen laajuus on noin 16 hehtaaria, mutta selvitystä varten ympäristöä on tarkasteltu myös laajemmalla alueella.

Kuva. Selvitysalueen sijainti peruskartalla. (Maanmittauslaitos, avoimet paikkatietoaineistot, 2019)

Leppävaaran kartano perustettiin vuonna 1911. Tätä ennen maat olivat kuuluneet Albergan kartanoon, jonka historia ulottuu 1600-luvulle asti. Leppävaaran kartanon aluekokonaisuus on paikallisesti merkittävä kulttuurimaisema ja rakennettu kulttuuriympäristö. Alueella on eri-ikäistä rakennuskantaa, joista vanhimmat ovat 1800-luvun puolelta. Kartanomaisemaa leimaavia piirteitä ovat laajat peltoaukeat, metsäiset selänteet ja puistomainen tunnelma rakennusten lähistöllä. Maataloustoiminta kartanon alueella ja sen vaiheittainen väheneminen alueella kaupungistumisen myötä on vaikuttanut voimakkaasti maiseman kehitykseen.

Leppävaaran kartanon tilalle sekä sen ympäristöön ollaan laatimassa asemakaavaa ja asemakaavan muutosta, jonka tarkoitus on mahdollistaa uusi pientaloalue Leppävaaran kartanon sekä Rastaspuiston asuinalueen välille. Lisäksi ratsastuskoulun toiminta mahdollistetaan asemakaavalla. Alueella ei ole tällä hetkellä asemakaavaa, lukuun ottamatta yhteyttä Nurmilinnuntielle, joka on osa Rastaspuiston asemakaavaa. Leppävaaran kartanon tilaa lukuun ottamatta alue on Espoon kaupungin omistuksessa. Leppävaaran ratsastuskoulu on alueella vuokralla ja vastaa alueen kiinteistöistä.

Espoon kaupunki tilasi kulttuuriympäristöselvityksen Leppävaaran kartanon alueesta. Espoon kaupungilla työtä ovat ohjanneet arkkitehti Harald Arlander ja maisema-arkkitehti Minna-Maija Sillanpää. Espoon kaupunginmuseolta työtä on ohjannut intendentti Jyri Vilja. Konsulttityöstä on vastannut Tengbom Oy, projektipäällikkönä maisema-arkkitehti Maarit Suomenkorpi ja suunnittelijoina maisema-arkkitehti Kaisa Baiardi sekä arkkitehdit Carita Lonka ja Matias Mäenpää. Selvitystyössä on tutkittu alueen historiaa, analysoitu alueen ja rakennusten ominaispiirteitä sekä maisemarakennetta ja maisemakuva. Analyysin pohjalta on nostettu esille alueen kulttuurihistoriallisia ja maisemallisia arvoja sekä annettu suosituksia eri osa-alueiden muutosherkkyydestä jatkosuunnittelua varten. Laadittu selvitys on kaavoitusta palveleva kulttuuriympäristön kokonaisvaltainen tarkastelu; kyseessä ei ole rakennushistoriaselvitys.

1.2 SELVITYKSEN TAVOITTEET

Selvityksen tavoitteina on:

- Tuottaa kaavoitusta varten tietoa alueen historiasta, rakentumisesta ja nykytilasta.
- Määritellä alueen, maiseman ja rakennetun ympäristön keskeisimmät ominaispiirteet ja arvot, jotta ne voidaan ottaa huomioon jatkosuunnittelussa.
- Antaa suosituksia jatkosuunnittelulle ja täydennysrakentamisen sijoittamiselle eri osa-alueille.

1.3 AINEISTOT JA MENETELMÄT

Kulttuuriympäristöselvitys on laadittu lähtöaineiston, maastokäynneillä tehtyjen havaintojen sekä maanomistajan hallussa olevan historiallisen aineiston ja suullisen tiedon pohjalta. Lähtöaineistona on käytetty alueelle aiemmin laadittuja inventointeja ja raportteja, kartanon historiaa käsitteleviä teoksia, historiallisia karttoja, rakennuspiirustuksia sekä Espoon kaupunginmuseolta saatuja lausuntoja.

2. MAISEMA

2.1 MAISEMARAKENNE JA VESISUHTEET

Laajemmassa maisemarakenteessa Leppävaaran kartano sijoittuu lännessä Rastaalaan ja Rastaalantiehen ja idässä Monikonpuroon rajautuvan kolmionmuotoisen laaksoaltaan lounaisreunalle moreeniselänteelle. Niitty- ja peltoalueet muodostavat selkeät avoimet maisematilat, joita rajaavat selänteille sijoittuvien metsien reuna-vyöhykkeet. Perinteinen rakentaminen sijoittuu moreeniselänteille, joiden lakialueilla on kalliopaljastumia.

Selvitysalue kuuluu kokonaisuudessaan Monikonpuron valuma-alueeseen. Paikallismittakaavassa maaston korkeimpien kohtien kautta kulkevat sivuvedenjakajat ohjaavat pintavedet niiden väleissä kulkeviin vesiuomiin ja ojiin, josta alueelliseen pääuomaan Monikonpuroon, ja edelleen Laajalahteen.

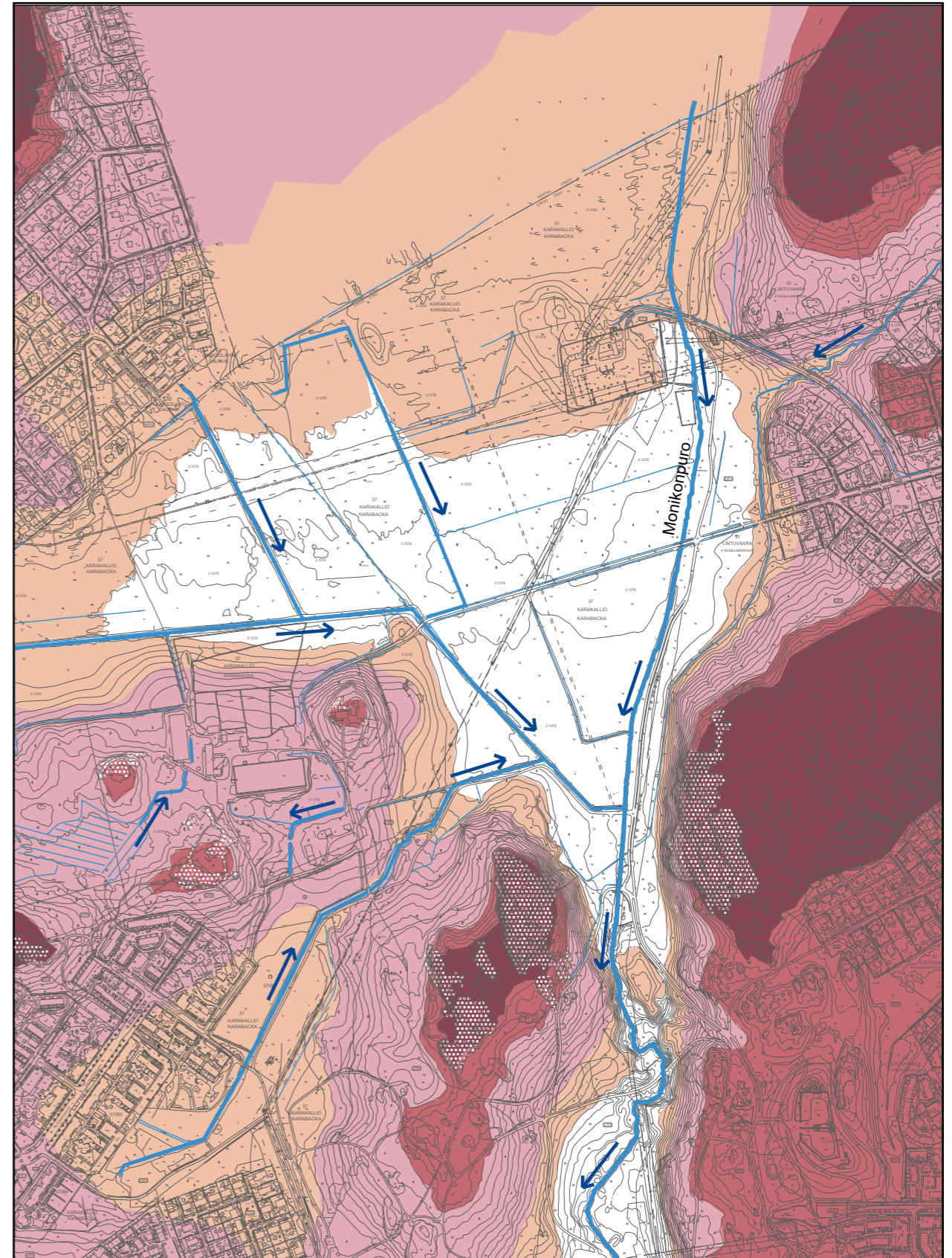
MERKINTÖJEN SELITYS

- Kalliopaljastuma
- Selänteen lakialue > 40mmpy
- Selänne > 35mmpy
- Rinne 25-35mmpy
- Laakso < 25mmpy
- Laaksonpohja < 20mmpy
- Vesiuoma, oja
- Veden kulkusuunta

LÄHTEET:

Kantakartta, Espoon kaupunki 2019

Ilmakuva, Maanmittauslaitos 2019

Kuva. Maiseman perusrakenne ja vesisuhteet. Kartta löytyy raportin liitteenä.

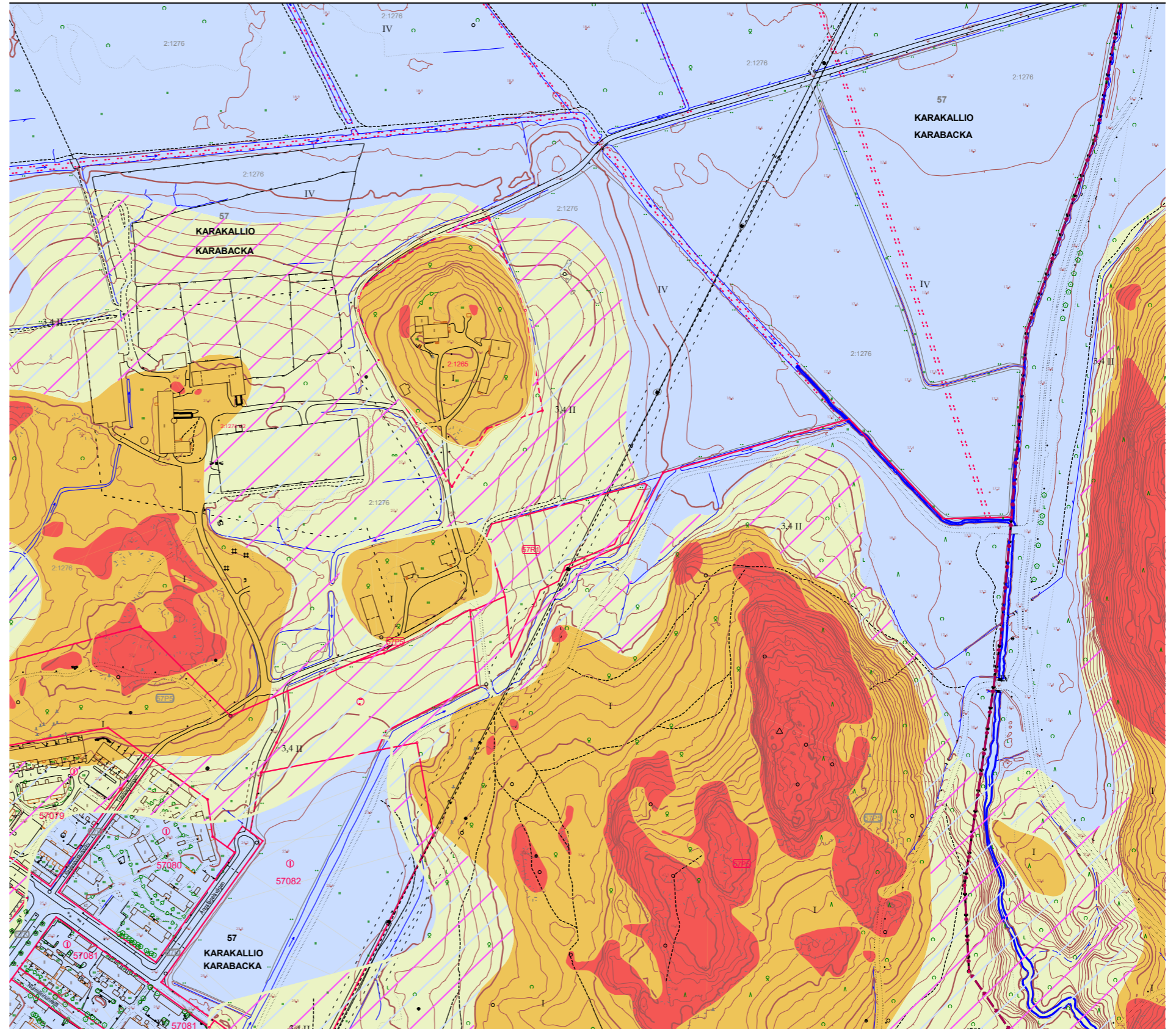
2.2 MAAPERÄ

Selvitysalueen maaperä on suurimmaksi osaksi moreenia sekä kerrostunutta moreenimaata, jonka päällä on sekoittunutta maalajia, kuten silttiä tai savea alle 3 metriä. Lounaisosassa on paikoin avokalliota tai kallio on lähellä maanpintaa. Myös kartanon alueella kallio on paikoin pinnassa. ¹

1 Espoon kaupunki, kaupunkisuunnittelukeskus, 2019

MAALAJIT		VÄRIT
KALLIO		
TURVE	Tv	
SAVI	Sa	
SILTTI	Si	
HIEKKA	Hk	
SORA	Sr	
MOREENI	Mr	
TÄYTE		

Maa- ja vesitekniikan tieteiden tutkimuskeskus (MVT) on suorittanut maaperä- ja geoteknisen tutkimuksen alueella. Tutkimuksen tulokset on esitetty kartalla.

Kuva. Maaperäkartta (Espoon kaupunki, kaupunkisuunnittelukeskus, 2019)

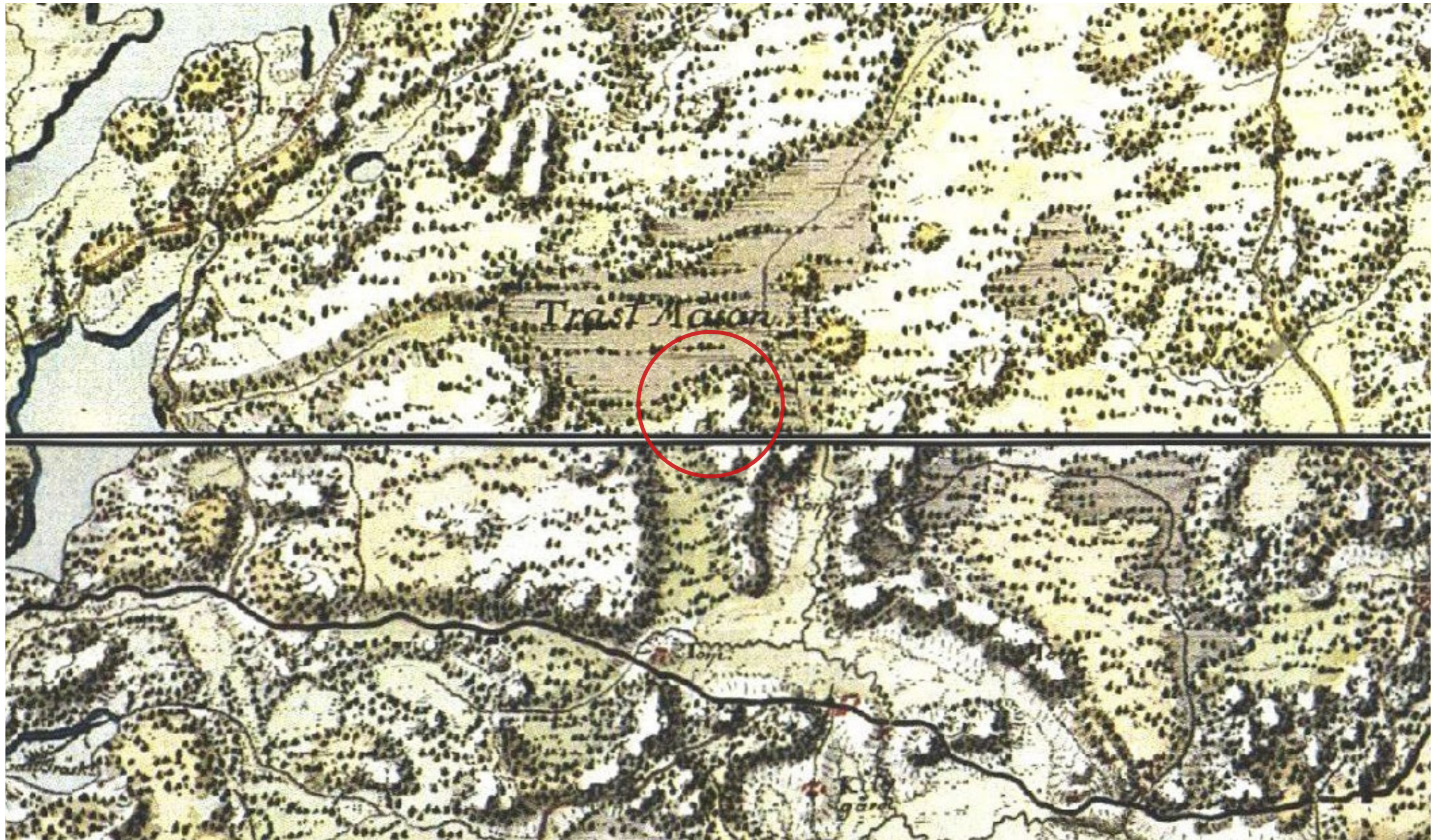
2.3 KORKEUSSUHTEET JA GEOMORFOLOGIA

Lähialueen korkeimpien selänteiden lakialueet kohoavat yli 40 metriin merenpinnan yläpuolella ja laaksoalueet jäävät alle 20 mmpy. Kartanon pihapiiri sijoittuu noin 35 mmpy ja ratsastuskeskus noin 30 mmpy korkeuteen. Selvitysalueen korkeimmat kohdat sijoittuvat alueen länsiosan ja Maneesipolun länsipuolen kallioalueille n. 37-38 mmpy. Alueen matalimmat kohdat ovat pohjoisosan laidunniityllä n. 19 mmpy.

Kuva. Vinaloavarjoste ja maiseman korkeussuhteet. Leppävaaran kartanon alue merkitty punaisella. (Maanmittauslaitos, avoimet paikkatietoaineistot, viitattu 2.7.2019)

3. ALUEEN JA MAISEMAN HISTORIA

Kuva. Ote Kuninkaankartastosta v. 1776. Leppävaaran kartanon alue merkitty ympyrällä. Kartanon alue vaikuttaa tässä vaiheessa olleen vielä asumaton, mutta Monikonpuron varressa on Leppävaaran kartanon lähistöllä sijainnut kaksi torppaa alueesta kaakkoon ja etelään päin.

3.1 ALUEEN HISTORIA

Albergan kartano

Albergan kartano syntyi 1620-luvulla yhdeksästä majuri Johan Gyldenärille lahjoitetusta Suur-Huopalahden kylän talosta.² Albergan säteri³ oli Suur-Huopalahden suurin tila. Päätilan lisäksi kartanoon kuului kaksi torppaa.⁴

Töölön sokeritehtaan omistaja, konsuli Feodor Kiseleff osti Albergan kartanon tilan vuonna 1855. Hän rakennutti Albergan kartanon päärakennuksen vuonna 1874.⁵ Viljelytoiminta Albergan kartanossa oli laajaa: Ohraa oli 2,5 hehtaaria, ruista 9 hehtaaria ja kauraa 40 hehtaaria.⁶

Albergan kartano siirtyi myöhemmin Kiseleffeltä Slöör-suvulle, joilla oli sukuyhteyksiä keskenään. Vuodesta 1905 alkaen tila oli sukuyhtiö Oy Alberga Ab:n hallussa. Yhtiö kärsi 1900-luvun alussa taloudellisista ongelmista, joiden myötä kartano jaettiin ja 1900-luvun alussa valmistuneen radan pohjoispuoliset osat myytiin pankinjohtaja Lauri af Heurlinille vuonna 1911.⁷

Nykyinen selvitysalue oli pitkään Albergan kartanon viljelemätöntä ja asumatonta takamaata, kunnes sinne perustettiin Albergan kartanon torppa. Torpan rakentamisajankohdaksi mainitaan lähteestä riippuen 1700-luku⁸ tai 1800-luvun puoliväli.⁹ Torppa oli pieni hirsirakennus, ja se sijaitsi Heurlinintien mutkassa. 1800-luvulla Leppävaaran kartanon alue oli Albergan kartanon toimiva ulkotila, johon kuului torpan lisäksi useita muita rakennuksia. Torppa purettiin vuonna 1970 ja lahjoitettiin Espoon kauppalalle vuonna 1970, jonka tarkoituksena oli siirtää se Glimsin talomuseoon. Lopulta hirret menivät kuitenkin niin huonoon kuntoon säilytyksessä, ettei rakennusta koottu uudelleen ja hirret poltettiin.¹⁰

² Putkonen 2005.

³ Rälssitila, jonka omistaja vapautettu suorittamasta asepalvelusta.

⁴ Saloranta 2012, 28.

⁵ Putkonen 2005.

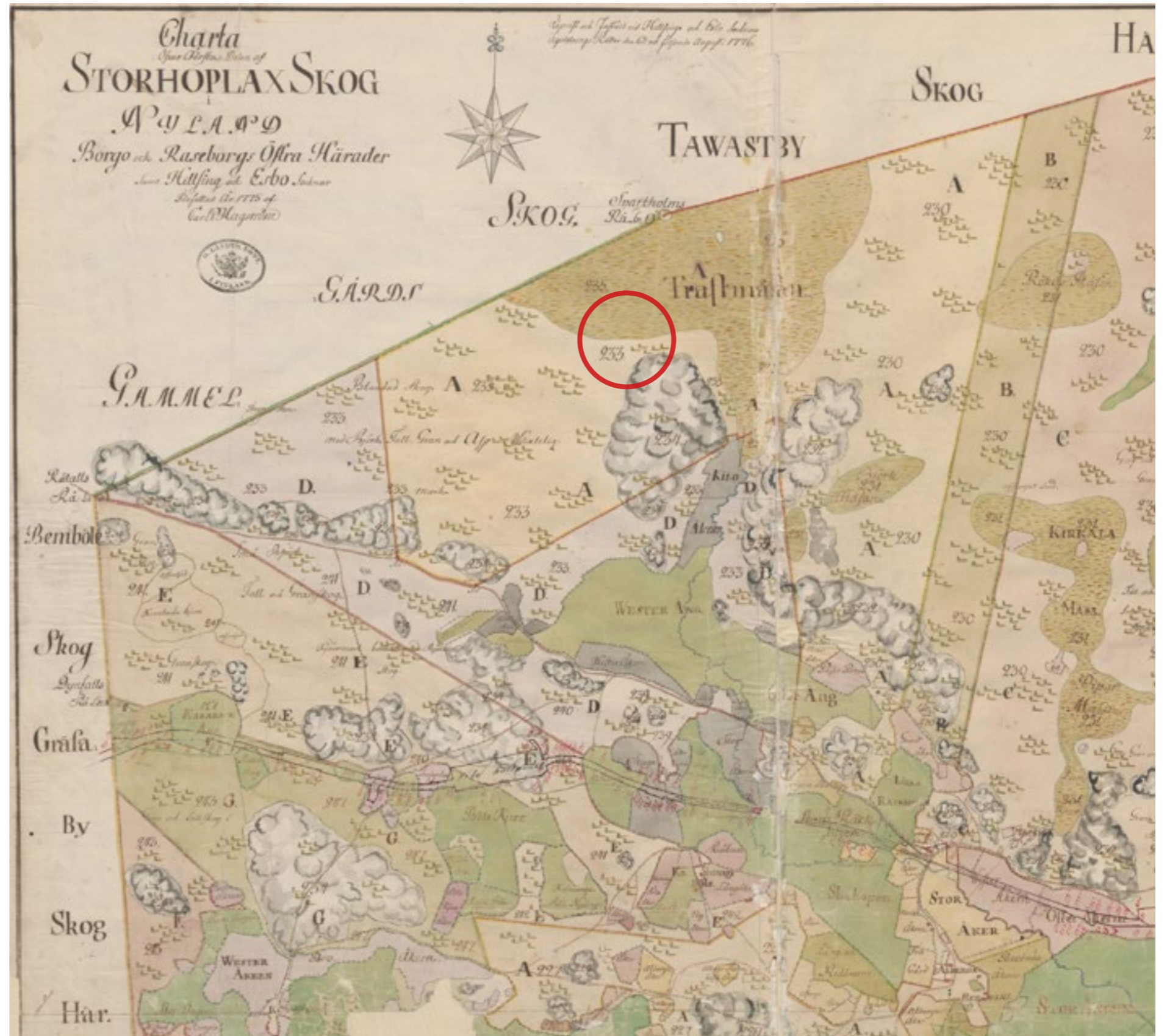
⁶ Saloranta 2012, 28.

⁷ Saloranta 2012, 28.

⁸ Saloranta 2012, af Heurlin 2015.

⁹ Härö 1991.

¹⁰ Af Heurlin 2015.

Kuva. Albergan kartanon tiluskartta vuodelta 1775. (Kansallisarkisto, digitaaliarkisto) Leppävaaran kartanon alue on vielä asumatonta. Junarata (rak. 1902) on hahmoteltu kartalle myöhemmin.

Kuva. Albergan kartanon tiluskartta vuodelta 1863. (Kuva. Af Heurlinin arkisto) Kuvassa näkyy Albergan kartanon torppa ympäröitynä sekä siihen liittyneitä rakennuksia Heurlinintien mutkassa, nykyisen kartanonmäen eteläpuolella. Ympäristössä sijaitsee yksittäisiä rakennuksia avoimien alueiden rajoilla, kartanonmäki on rakentamatta.

Kuva. Vuoden 1870 senaatin kartta. Leppävaaran kartanon alue ympäröitynä. Kartanon alueella näkyy viitteellisesti esitetyt rakennukset sekä niitä ympäröiviä niittyalueita.

Leppävaaran kartano

Lauri af Heurlin perusti ostamilleen maille Leppävaaran kartanon. Vaikka alue oli 1800-luvulla toiminut Albergan kartanon ulkotilana, olivat maat olleet jo pitkään viljelemättä af Heurlinin ostaessa alueen. Nimen ”Leppävaara” tilalle antoi Lauri af Heurlinin vaimo, näyttelijä Elli Tompuri,¹¹ ja nimeä alettiin myöhemmin käyttämään koko kaupunginosan nimenä.

Lauri af Heurlin rakennutti Leppävaaran kartanon vanhan päärakennuksen vuonna 1913 kartanonmäen etelärinteeseen,¹² Heurlinintien varteen, missä tie nykyään haarautuu. Päärakennus oli lautapaneloitu hirsitalo, joka purettiin vuonna 1989.

Jo Albergan kartanon aikana alkanut viljelytoiminta Leppävaaran kartanon alueella jatkui af Heurlinien myötä. Maat olivat multavia ja metsä sekametsää, ja viljelyalaa oli parhaimmillaan lähes sata hehtaaria.¹³ Tärkeimpiä viljelykasveja olivat viljat (vehnä, ohra, kaura), lanttu, kaali, heinä, peruna sekä raparperi. Leppävaaran kartanon omena- ja marjatarha muodostivat yhden kuudesta suuresta kauppapuutarhasta Espoossa 1900-luvun puolivälissä. Tuotteita vietiin pääosin Helsinkiin.¹⁴ Tilalla oli myös lehmiä ja hevosia.¹⁵

1900-luvun alussa Leppävaaran kartanon tilasta myytiin useita kymmeniä omakotitalotontteja nykyisen Lintuvaaran alueelta esikaupunkiasutuksen kasvaessa Leppävaaran suunnalla.¹⁶

Vuodesta 1940 Leppävaaran kartanon isäntänä toimi Lauri af Heurlinin poika Kaarlo af Heurlin. Tällöin tilalla oli 87 hehtaaria peltoa, josta lähes kaikki oli salaojitettu. Sodan jälkeen maanhankintalain nojalla luovutettiin Karjalan evakoille 50 hehtaaria maata.¹⁷ Vuonna 1947 kartanonmäen päälle rakennutettiin kartanon uusi päärakennus. Tiilinen rakennus oli Helsingin seutukaavaliiton johtavan arkkitehdin Otto Flodin suunnittelema.¹⁸

11 Af Heurlin 2015.

12 Härö 1991.

13 Saloranta 2012, 31.

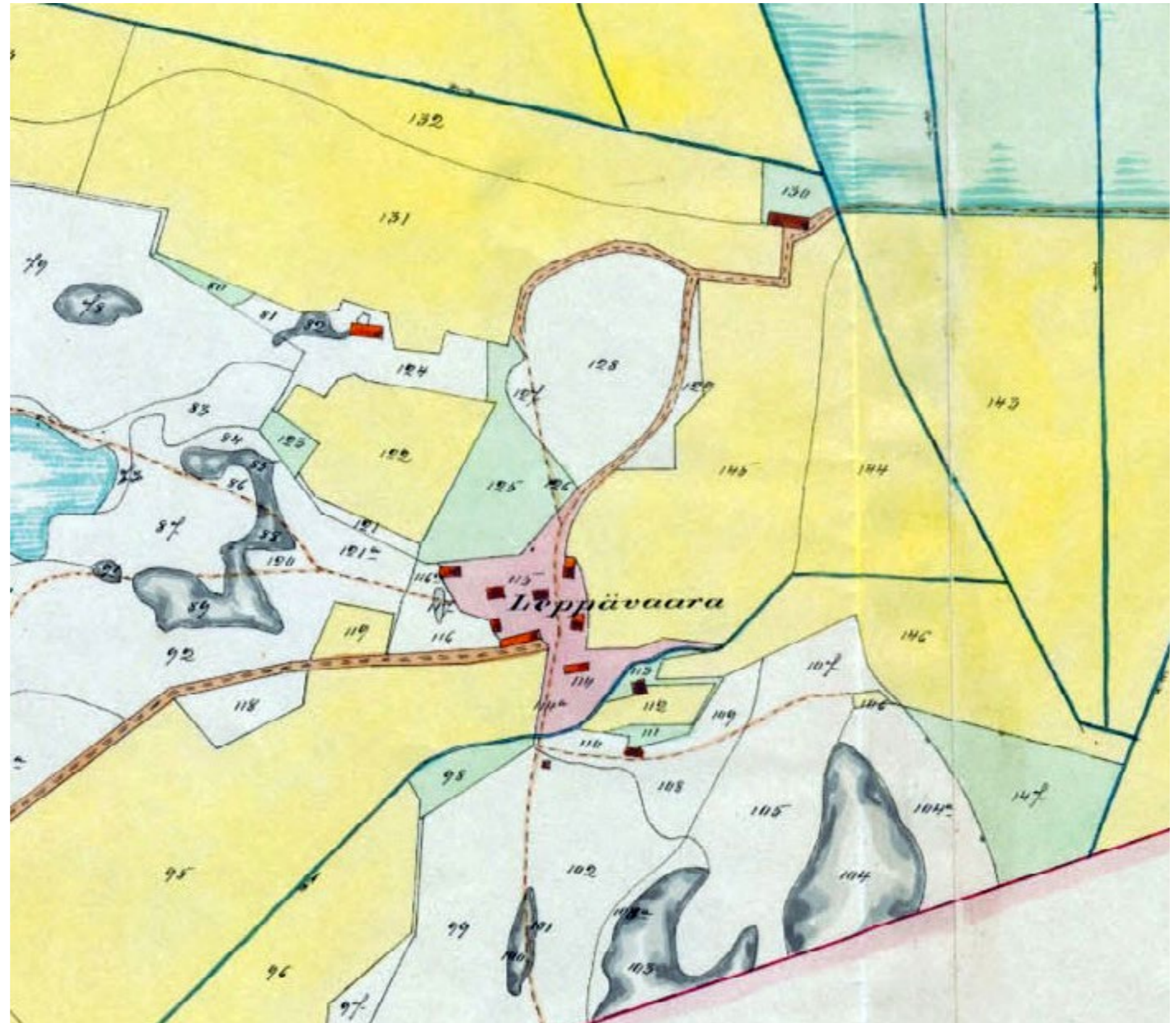
14 Lahti, Matti J., 1975.

15 Af Heurlin 2015.

16 Af Heurlin 2015.

17 Saloranta 2012, 31.

18 Af Heurlin 2015.

Kuva. Leppävaaran kartanoalueen tiluskartta vuodelta 1912. (Kansallisarkisto, digitaaliarkisto.) Kartassa näkyy Albergan kartanon torppa Heurlinintien varressa Jääskelänpolun risteyksessä, työväenasuinrakennukset tien toisella puolella sekä muita alueella sijainneita rakennuksia. Vanhaa päärakennusta tai muita kartanonmäen rakennuksia ei ole vielä rakennettu.

Kuva. Kartta Leppävaaran kartanon viljelyksistä vuodelta 1940. (Kuva. Af Heurlinin arkisto) Alueella on runsaasti rakennuksia. Kartanonmäellä ovat vanha päärakennus, sauna, perunakellari sekä kanala. Talousrakennukset (vaunuvaja, navetta, puimala, saha) näkyvät kartanonmäen länsipuolella. Puimala ja saha on myöhemmin purettu. Albergan kartanon torpan, työväenasuinrakennusten ja vaunuvajan vieressä on myös runsaasti muuta rakennuskantaa, joka on myöhemmin purettu.

Kuva. Puolustusvoimien ortoilmakuva 1950-luvulta. Kartanon uusi päärakennus on valmistunut kartanonmäen päälle. (Kuva. Espoon kaupunki)

Kuva. Ilmakuva vuodelta 1969. Kartanon rakennuskanta. Albergan kartanon torpan pohjois- ja eteläpuolelta on poistunut kaksi rakennusta, mutta muuten rakennuskanta vaikuttaa pysyneen samana vuoden 1950 ilmapuokkaan verrattuna. (Espoon kaupunki, kaupunkimittausosasto)

Vähitellen maatalouden merkitys alkoi vähentyä näin lähellä pääkaupunkia. Espoo alkoi kaupungistua enenevässä määrin, Karakallion kaupunginosa rakennettiin 1960-luvun lopulla ja maaseutumaisuus alkoi kadota Leppävaarasta.¹⁹

1973 Leppävaaran kartanon maat myytiin Helsingin Asuntokeskus-kunta Hakalle (myöh. Haka Oy). Viljelytoiminta jatkui vähitellen supistuen. Kaarlo Af Heurlinin poika ja kartanon seuraava isäntä Martti af Heurlin jatkoi viljelytoimintaa ”torpparina” vuosina 1982-1986, kunnes viljelytoiminta af Heurlinien toimesta päättyi.²⁰ Nykyään pieneksi supistunut peltoala on kaupungin omistuksessa ja viljelykäytössä.

Osa alueen rakennuksista on ollut Leppävaaran ratsastuskoulun käytössä vuodesta 1988 lähtien.

¹⁹ Saloranta 2012, 32.

²⁰ Saloranta 2012, 32.

Kuva. Ilmakuva vuodelta 1969. (Espoon kaupunki, kaupunkimittausosasto)

3.2 KARTANOMILJÖÖN NYKYISET RAKENNUKSET

Paljon Leppävaaran kartanon vanhaa rakennuskantaa on purettu. Suurin osa alueen nykyisistä rakennuksista on 1900-luvulta, mutta ainakin toinen työväenasunnoista näkyy myös vuoden 1863 tiluskartassa.

Uusi päärakennus kartanonmäen päällä on vuodelta 1947. Päärakennuksen lähellä ovat säilyneet vanha perunakellari, kanala sekä sauna, jotka ovat samalta ajalta kartanon vanhan päärakennuksen kanssa tai hieman sitä myöhäisempiä.

Nykyisen päärakennuksen lisäksi kartanon talli- ja talousrakennukset ovat säilyneet mäen länsipuolella. Rakennukset ovat nykyään Leppävaaran ratsastuskoulun käytössä. Navettarakennus on todennäköisesti vuodelta 1926.²¹ Vanha vaunuvaja (rakennusvuodesta ei varmuutta, mutta rakennus näkyy jo vuoden 1940 tiluskartassa) muutettiin talliksi vuonna 1997. Ratsastuskoulun tarpeisiin rakennettu maneesirakennus vanhojen talli- ja talousrakennusten länsipuolella on vuodelta 1988. Lisäksi maneesirakennuksen päädyssä sijaitsee 2000-luvun alussa rakennettu katos, jossa on ratsastuskoulun lantala.

Mäen eteläpuolella ovat säilyneet entiset työväenasuinrakennukset. Näistä ainakin idänpuoleinen näkyy jo vuoden 1863 tiluskartassa. Molemmat työväenasunnot näkyvät jo varmasti vuoden 1912 tiluskartassa. Hirsirakenteisten työväenasuntojen vieressä sijaitsee vaunuvaja, joka näkyy jo vuoden 1935 kartassa.

Niin nykyisiä kuin purettuja rakennuksia käsitellään tarkemmin kappaleessa 5.

²¹ Navetan tuuliviirissä on luku 1926.

Kuva. Ilmakuva vuodelta 2015. (Espoon kaupunki, kaupunkimittausosasto)

3.3 MAISEMAN MUUTOKSET

Leppävaaran kartanon rooli alueen paikallishistoriassa on merkittävä ja kartanon toiminta on myös vaikuttanut alueen maisemaan eri aikakausina. Merkittävimpiä maisemaan vaikuttavia tekijöitä aikojen saatossa ovat olleet viljelytoiminnan aktiivisuus ja laajuus sekä uusien asuinalueiden ja tie- ja kunnallistekniikkaverkoston rakentaminen.

1700- ja 1800 -luvut

Ennen 1700-luvulla rakennettua Albergan torppaa suuri osa alueista oli viljelemättä. 1700-1800 -luvuilla lisää alueita otettiin viljelykäyttöön, tilalle rakennettiin lisää rakennuksia, kuten Albergan kartanon torppa, heinälatoja sekä aittoja. Myös peltojen ojitus aloitettiin.²²

1900-luku

Tilojen siirtyessä Lauri af Heurlinille, viljelytoiminta oli taantunut, mutta aktivoitui nyt uudelleen. Tilalla ei ollut varsinaista koristeputtarhaa tai puistoa päärakennuksen istutuksia lukuun ottamatta. Sen sijaan tilaan kuului hyötypuutarhoja, kuten myös vanhoilla kartoilla ja ilmakuvinäkyvät omenatarha kartanomäen eteläpuolella ja marjatarha talousrakennusten ja päärakennusten välissä. Hyötypuutarhojen lisäksi tilalla kasvatettiin mm. kaalia ja raparperia.²³ Kaalinkasvatusalue sijaitsi nykyisen Maneesipolun ja Heurlinintien risteyksessä. Vanhoilla kartoilla merkityt hyötypuutarhojen paikat löytyvät Maiseman arvot -liitekartalta.

Viljelytoiminnan supistuminen ja uusien kaupunginosien rakentaminen 1960-luvulta lähtien ovat muuttaneet merkittävästi alueen maisemaa. Hevostoiminnan ansiosta kartanon lähiympäristön niityt ovat pysyneet avoimena, mutta paikoitellen peltoalueiden metsittyminen ja pusikoituminen ovat merkittävä uhka kulttuurimaiseman arvojen säilymiselle.

22 Af Heurlin 2015.

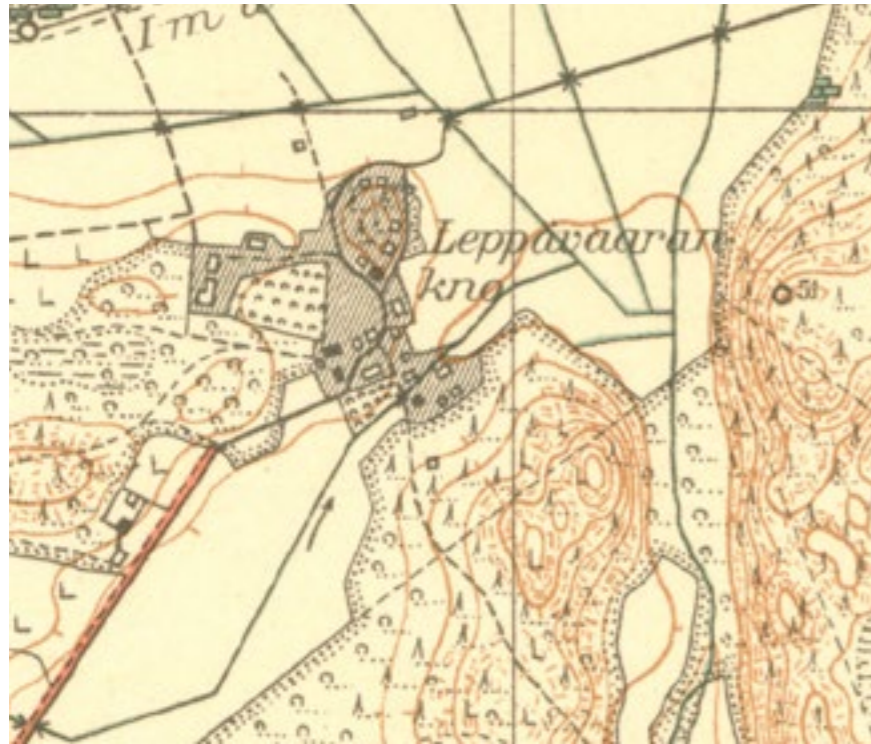
23 Hautamäki, 2000.

Kuva. Omenapuita vanhan omenatarhan paikalla.

Kuva. Kuvassa vasemmalla entinen kaalimaan alue.

PERUSKARTTA 1935

Kartanon piha-alueen rakennuskanta on laajimmillaan ja nykyisten ratsastuskenttien kohdalla on näkyvillä hyötypuutarha, jossa on kasvanut marjapensaita, ja jonkin verran myös raparperia ja hedelmäpuita. Heurlinintien eteläpuolella on vanhojen viljelysuunitelmien mukaan kasvatettu perunaa. Avoin viljelyalue jatkuu myös Heurlinintien pohjoispuolelle paikalle, jossa sittemmin kasvatettiin kaalia.²⁴

24 sähköpostiviesti af Heurlin 21.8.2019

PERUSKARTTA 1958

Kartanon pihapiiri on muuttunut rakennuskannaltaan nykyisen kaltaiseksi uuden kartanorakennuksen ja poistuneiden rakennusten myötä. Kartanon eteläpuolella erottuu omenatarha laajimmillaan. Hyötypuutarha nykyisten ratsastuskenttien kohdalla on supistunut. Työväenrakennusten länsipuolella on näkyvissä nykyisin purettuja rakennuksia, mm. alueella toiminut saha.

PERUSKARTTA 1967

Kartanon eteläpuolinen omenatarha on supistunut ja marjatarhan alue keskittynyt Maneesipolun reunalle. Kaalinkasvatusalue on merkitty kartalle hyötypuutarha-merkinnällä. Heurlinintien ja Maneesipolun väliin jäävä silmukka on avointa viljelyaluetta ja rakennuskanta pysynyt samana.

Kuvasarja. Kartanoalue vuonna 1935, 1958, 1967, 1978, 1991 ja 2019. Alueen rakennuskanta sekä hyötypuutarha-alueet ovat muuttuneet ajan kuluessa.

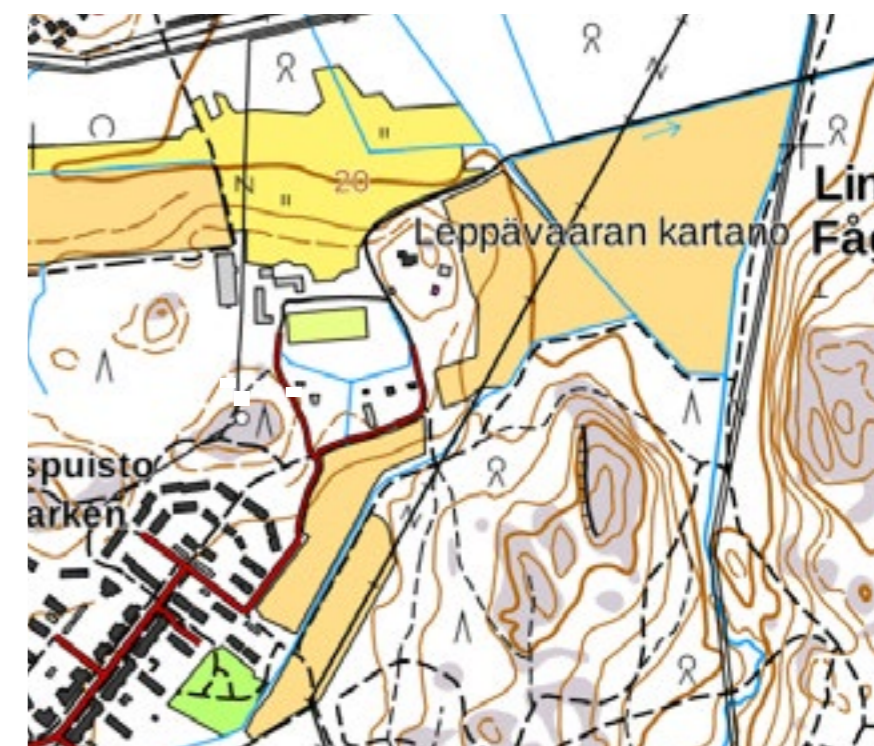
PERUSKARTTA 1978

Nykyisten ratsastuskenttien alue näyttäytyy kartalla yhtenäisenä avoimena viljelyalueena ja hyötypuutarhamerkintä on poistunut. Omenatarha on supistunut entisestään ja kaalinkasvatusaluetta ei enää erotu kartalta. Rakennuskanta on pysynyt samana Jääskelänpolun varrella sijainnutta poistunutta heinälatoa lukuun ottamatta. Kulkuyhteyttä työväenasunnoilta nykyiselle Maneesipolulle ei erotu enää kartalta. Myös kartanon viljelyalueet ovat supistumassa.

PERUSKARTTA 1991

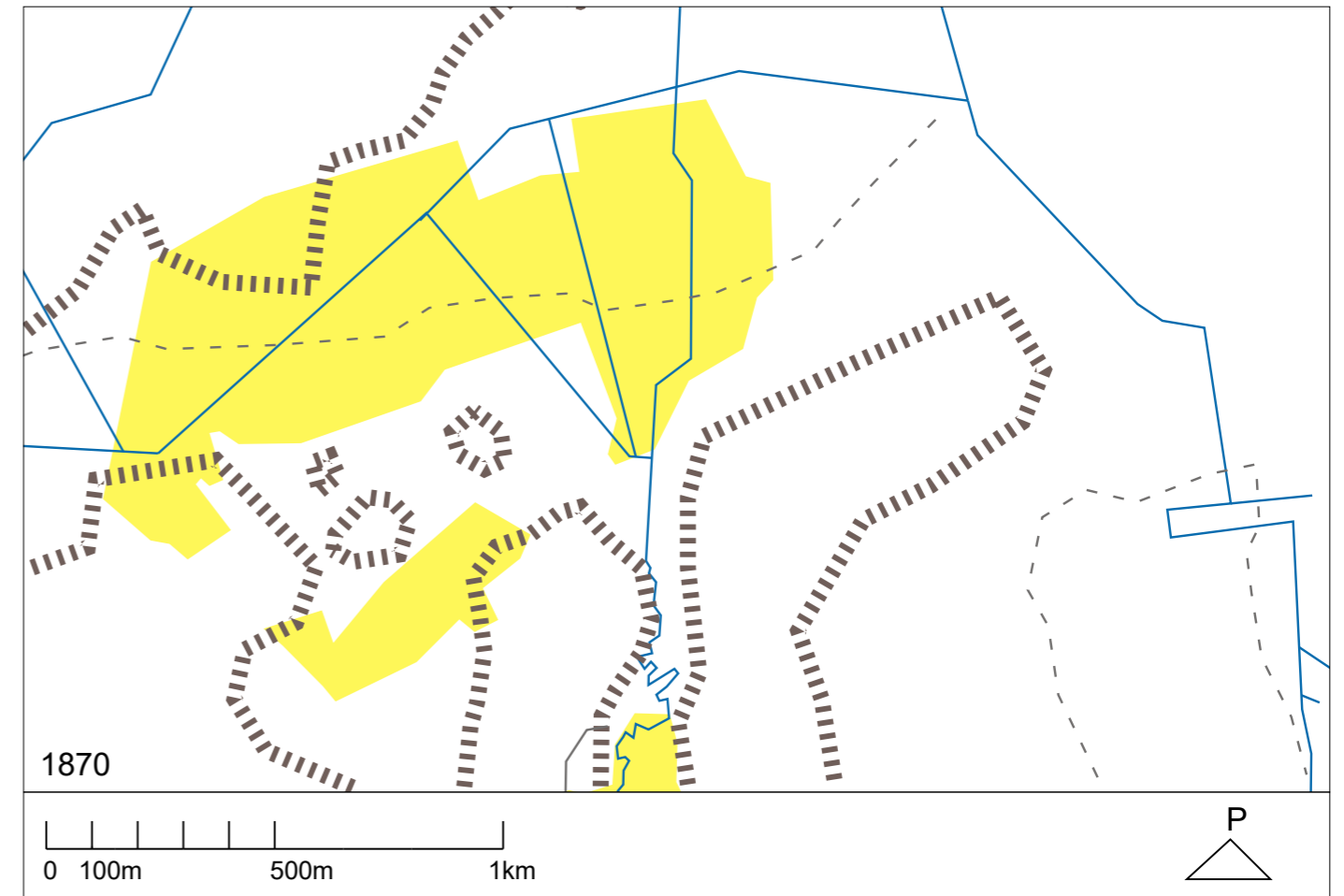
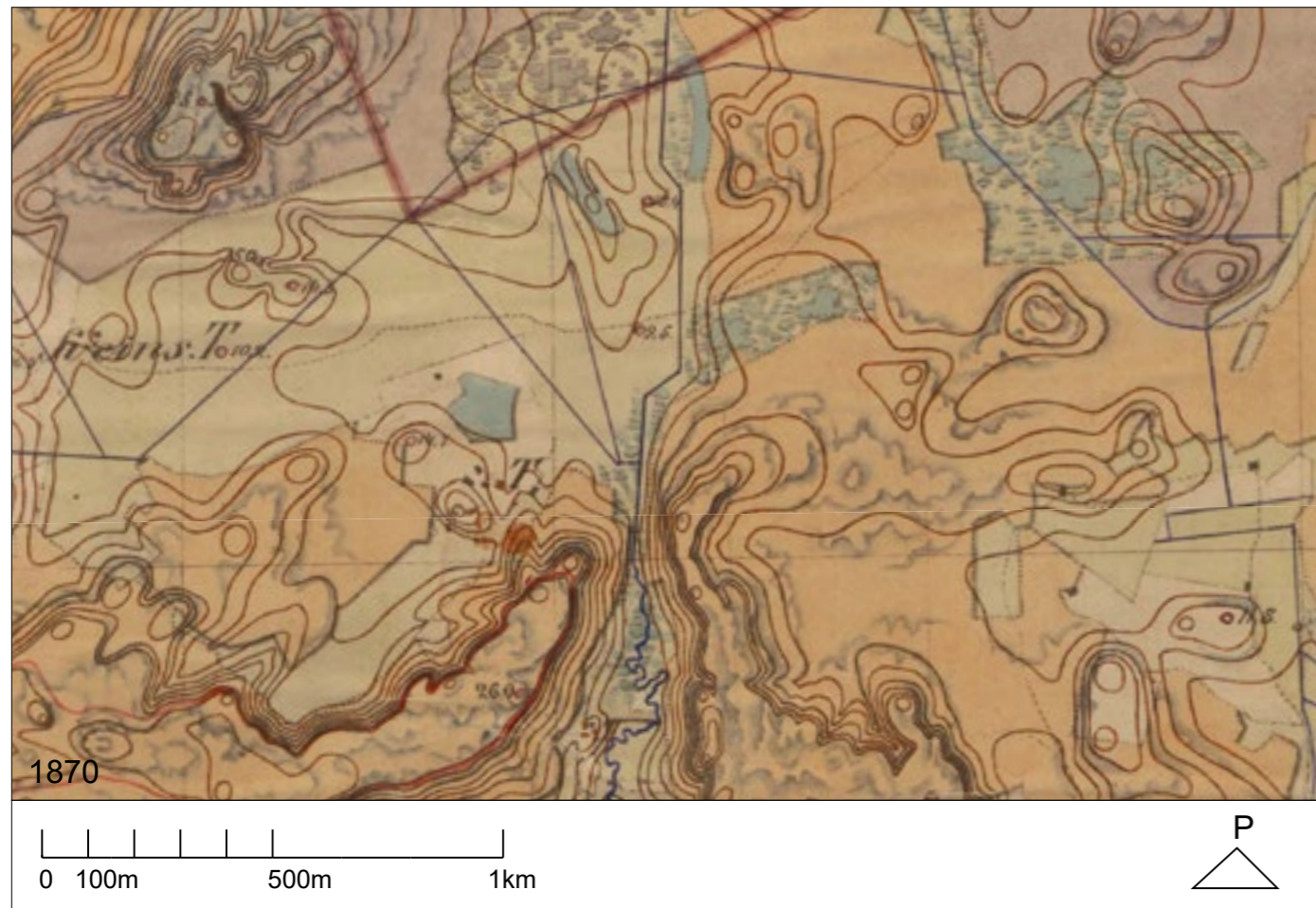
Kartanoa ympäröivät viljelyalueet ovat supistuneet kartanon pohjoispuolisten peltojen metsittymisen myötä. Myös Heurlinintien länsipuolella ollut peltoalue on metsittynyt. Ratsastuskoulun toiminta on jo alkanut, mutta uusi maneesirakennus ja ratsastuskentät eivät vielä näy kartalla.

PERUSKARTTA 2019

Suuri osa vanhoista rakennuksista on poistunut alueelta. Viljelyalueet ovat supistuneet entisestään ja kartanon länsipuolelle jäävä entinen pelto on merkitty niityksi. Heurlinintien linjaus on muuttunut Rastaspuiston asuinalueen takia ja sen varrella on jäljellä enää kapeat peltosuikaleet.

Kuvasarja. Kartanonalue vuonna 1935, 1958, 1967, 1978, 1991 ja 2019. Alueen rakennuskanta sekä hyötypuutarha-alueet ovat muuttuneet ajan kuluessa.

3.4 MAISEMATILALLINEN TARKASTELU

Maisematilallisen analyysin tueksi tehdyistä kaaviosta voidaan huomata eri aikakausien erot erityisesti kartanoaluetta kehystävien peltoalueiden laajuudessa ja tieverkostossa. Heurlinintien linjaus on pysynyt samana 1900-luvun alusta alkaen. Viljelyalueet ovat olleet laajimmillaan 1900-luvun alusta 1970-luvulle saakka. Vuonna 2019 avoimesta viljelymaisemasta on jäljellä kartanon pohjoispuolelle luoteesta ja koilliseen ulottuva niitty- ja peltoalue sekä Heurlinintien itäpuolen viljelyalue.

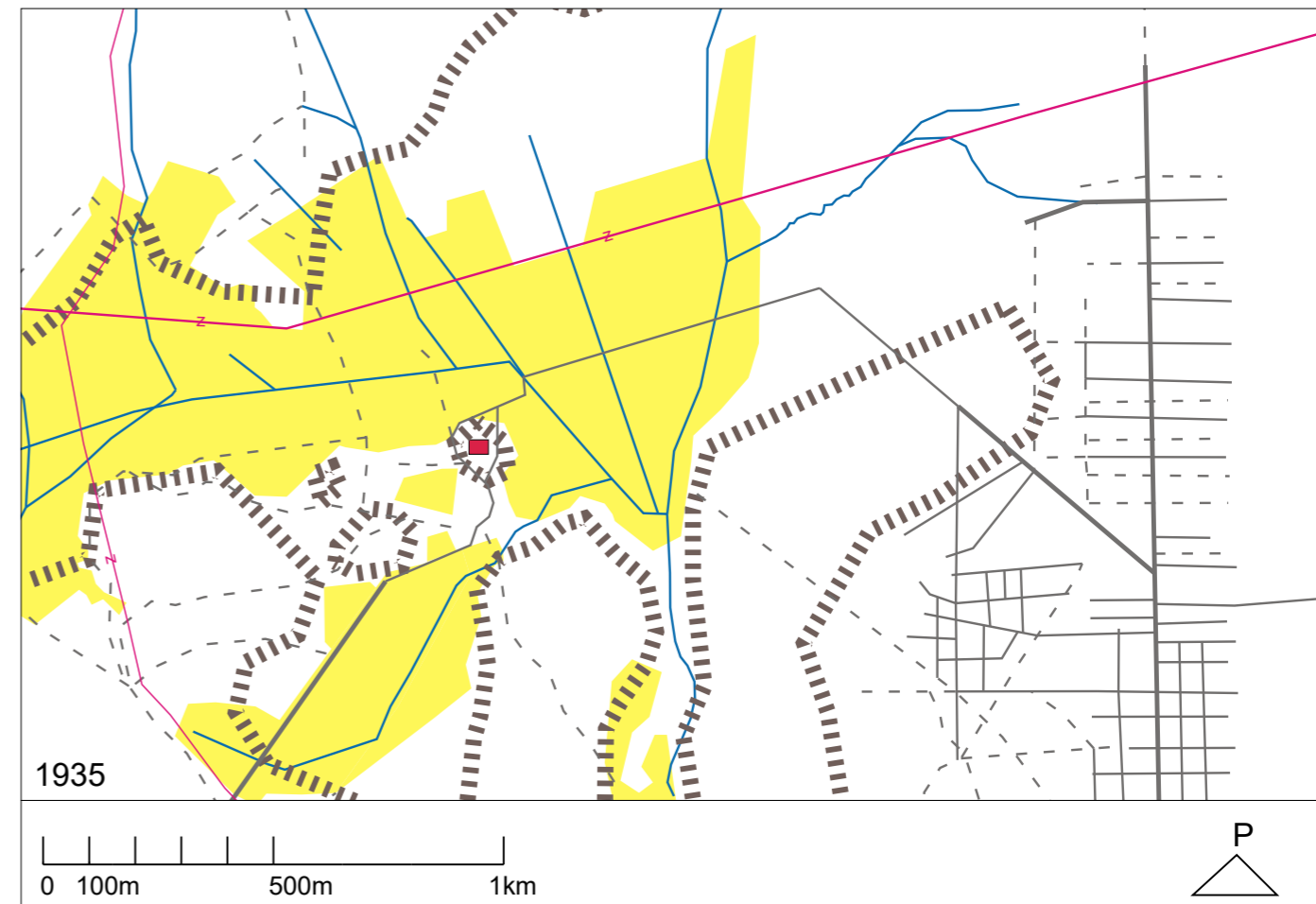
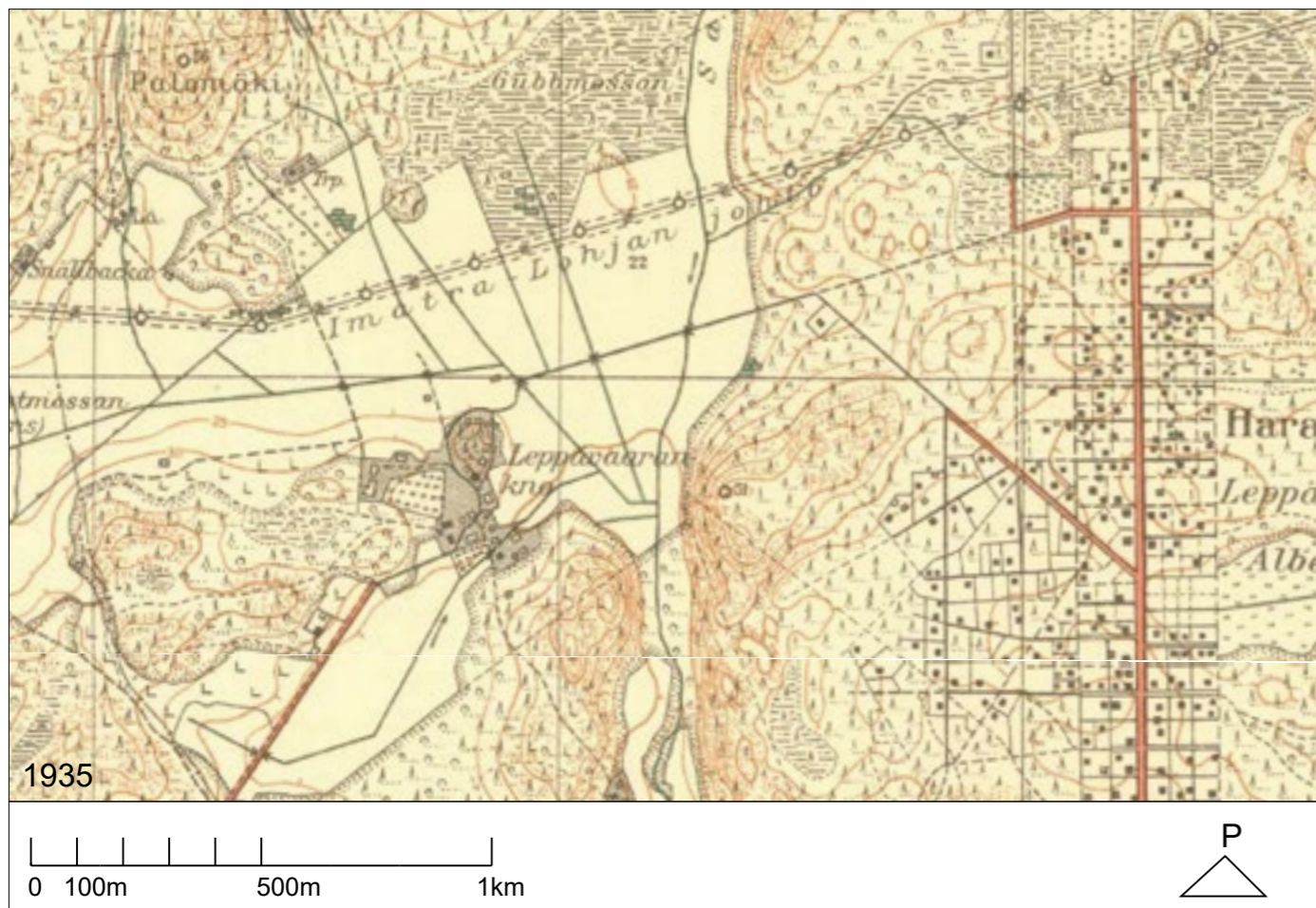
Maisematilallisissa kaavioissa muuttumattomien maiseman elementtien, kuten selänneet, vanhimmat tielinjaukset ja vesiuomat on sijoitettu vuoden 2019 peruskartan pohjalta, mikä saattaa aiheuttaa pieniä eroavaisuuksia vanhoihin karttoihin nähden eri aikakausien esitystavasta johtuen. Myös 1947 rakennetun uuden kartanorakennuksen sijainti on summittainen.

MAISEMATILA 1870

Albergan torpan aikana alueita otettiin viljelykäyttöön ja paikalle rakennettiin heinälatoja ja muita tilan toimintaa tukevia talousrakennuksia.

MERKINTÖJEN SELITYKSET

- Selänne
- Avoin maisematila, pelto/niitty, kasvimaat
- Tie, polku
- Vesiuoma

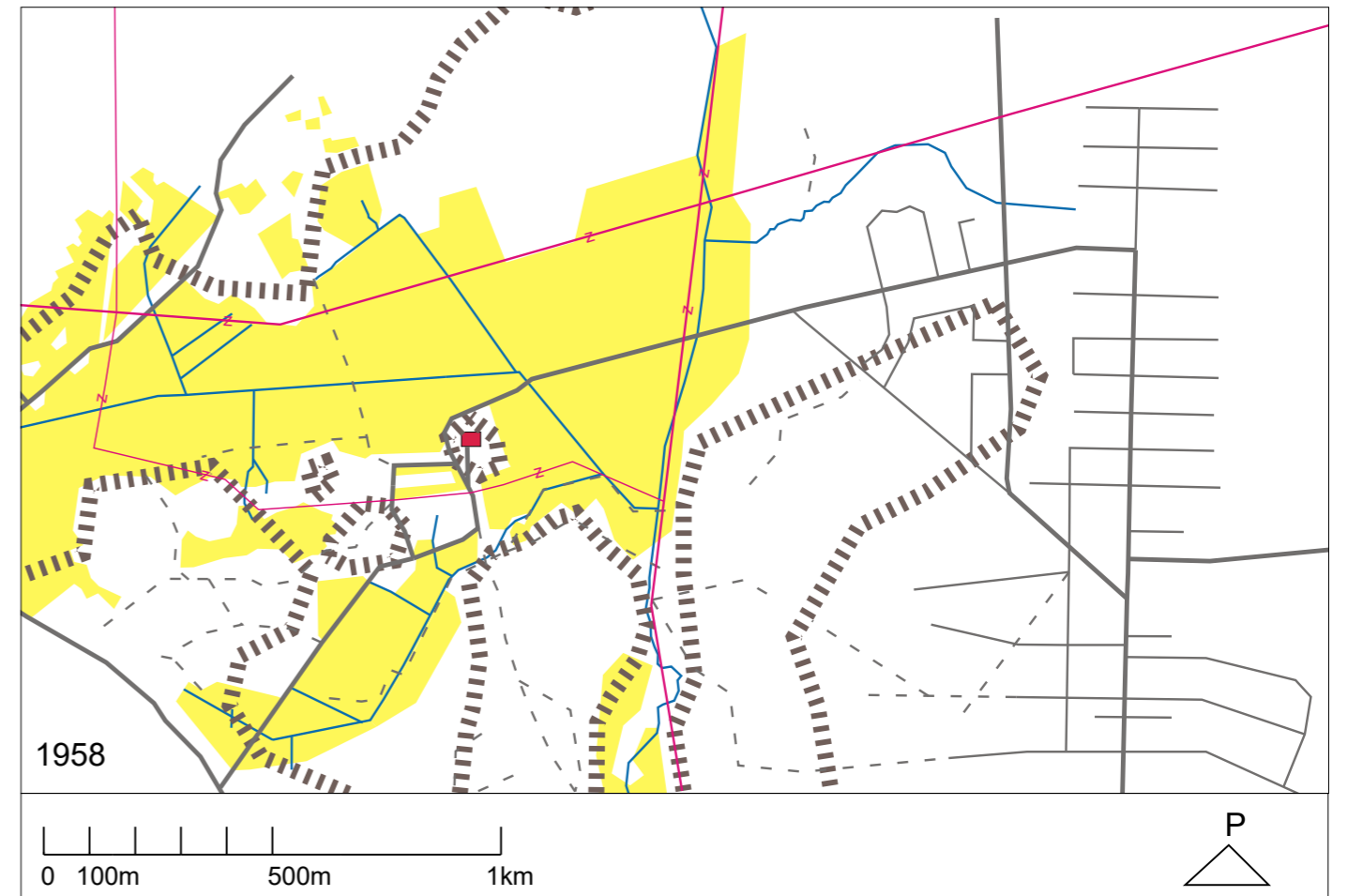
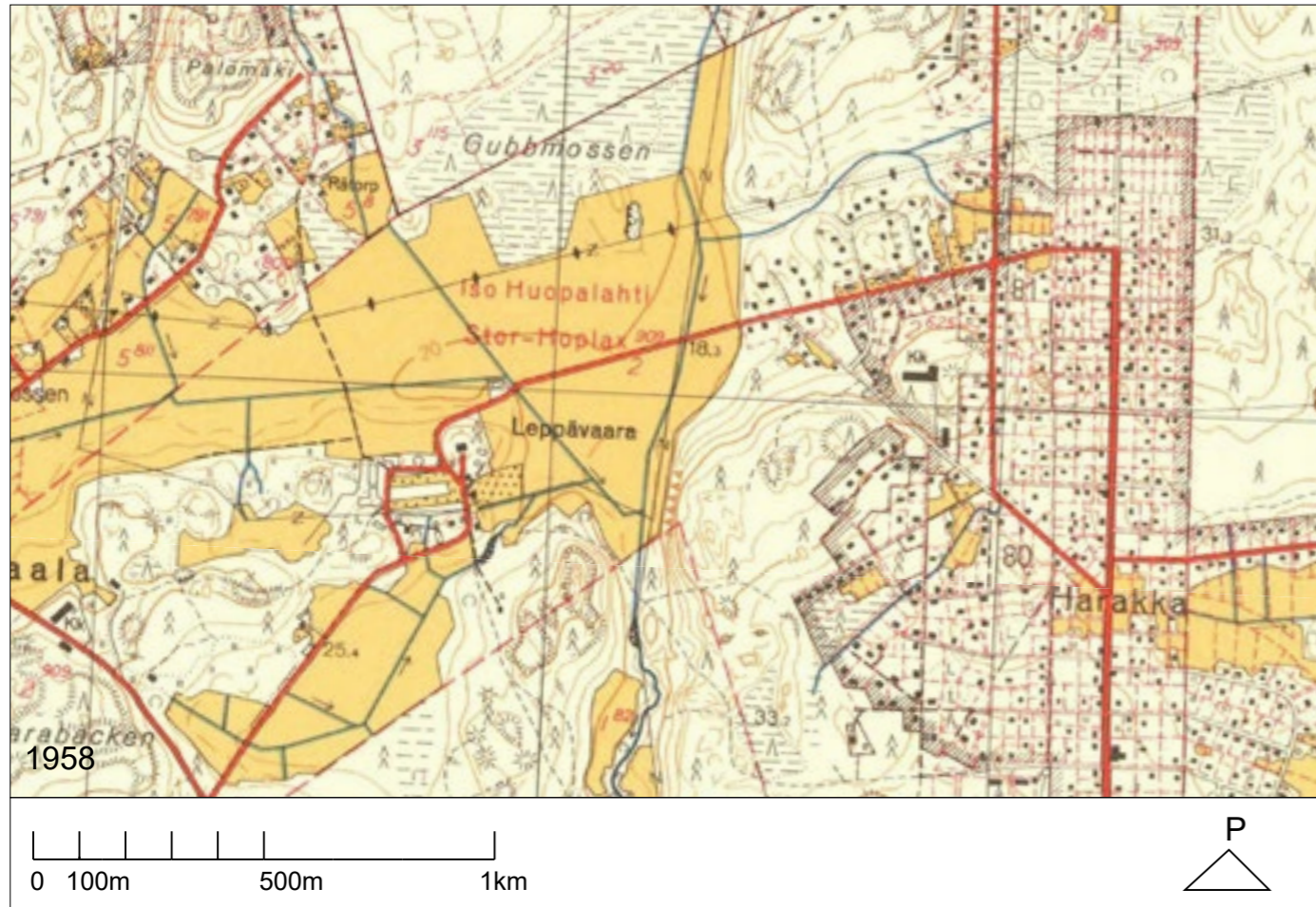

MAISEMATILA 1935

Leppävaaran kartanon toiminnan käynnistyessä taantunut viljelytoiminta aktivoitui uudelleen. Peltojen ojittaminen teki viljelystä tehokkaampaa. Katuverkosto laajeni ja kartanoalueen itäpuolella sijaitseva Lintuvaaran asuinalue alkoi rakentua. Uusi Imatra-Lohjan voimalinja muodosti merkittävän tekijän alueen maisemakuvassa.

MERKINTÖJEN SELITYKSET

- Selänne
- Avoin maisematila, pelto/niitty, kasvima
- Tie, polku
- Tie, polku
- Vesiuoma
- Leppävaaran kartano
- Sähkölinja

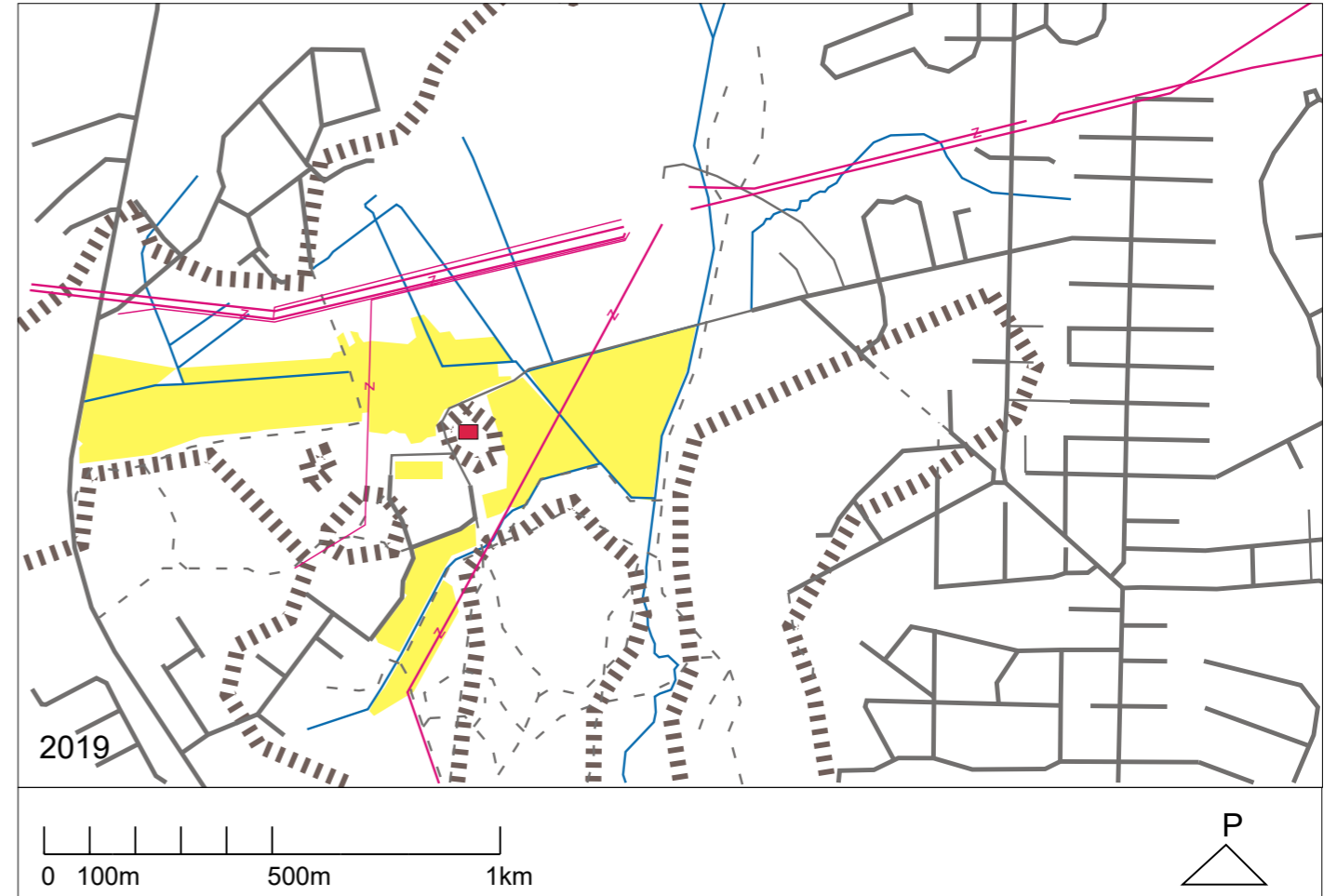
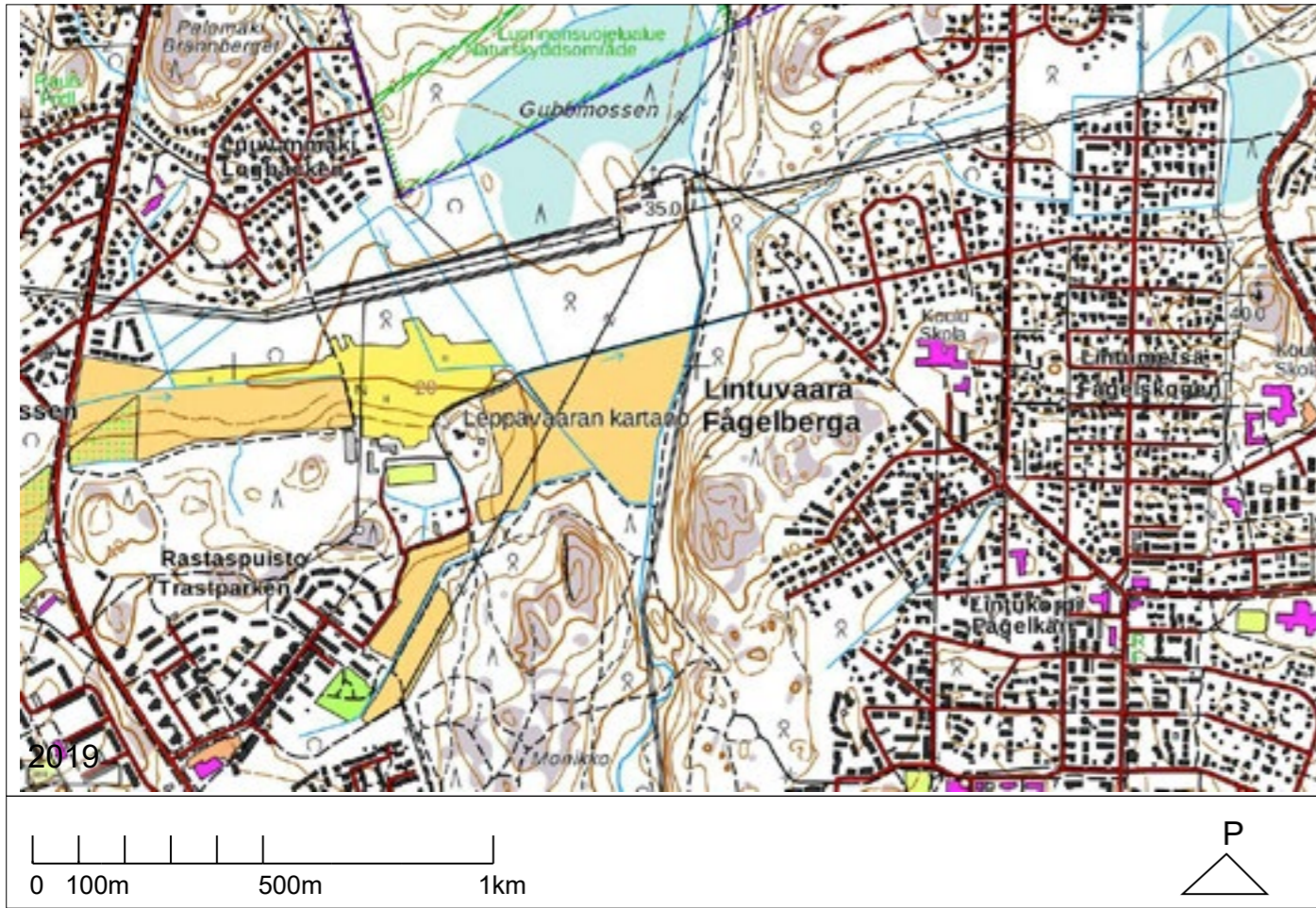

MAISEMATILA 1958

Palomäen alueen (Luuvanmäki) rakentuminen pirstoitti peltoalueita ja muutti ympäristöä rakennetummaksi kartanon luoteispuolella. Kartanon länsipuolella nykyisellä metsäalueella oli viljelykäytössä oleva pelto. Heurlinintie kokonaisuudessaan ja nykyisen ratsastuskeskuksen tiesilmukka ovat merkitty autoteiksi, ja yhteys Lintuvaaran entisestään laajentuneelle asuinalueelle on korostunut. Imatra-Lohjan voimalinjan lisäksi maisemakuvassa näkyivät uudet voimalinjat, kuten peltoja pohjois-eteläsuunnassa halkova suurjännitejohto.

MERKINTÖJEN SELITYKSET

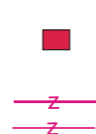
- Selänne
- Avoin maisematila, pelto/niitty, kasvima
- Tie, polku
- Vesiuoma
- Leppävaaran kartano
- Sähkölinja

MAISEMATILA 2019

2000-luvulla viljelytoiminta on vähentynyt entisestään, mikä on myös aiheuttanut peltoalueiden umpeen kasvamista ja metsittymistä. Kartanon pohjoispuolella sijaitseva avoin niittyalue on metsittymässä pikkuhiljaa, mikä supistaa entisestään kulttuurimaisemaan kuuluneita peltoalueita. Lintuvaaran ja Karakallion asuinalueet sekä uudet voimalinjat ja katuverkot ovat muuttaneet maisemaa kaupunkimaisemmaksi.

MERKINTÖJEN SELITYKSET

- Selänne
- Avoin maisematila, pelto/niitty, kasvima
- Tie, polku
- Vesiuoma
- Leppävaaran kartano
- Sähkölinja

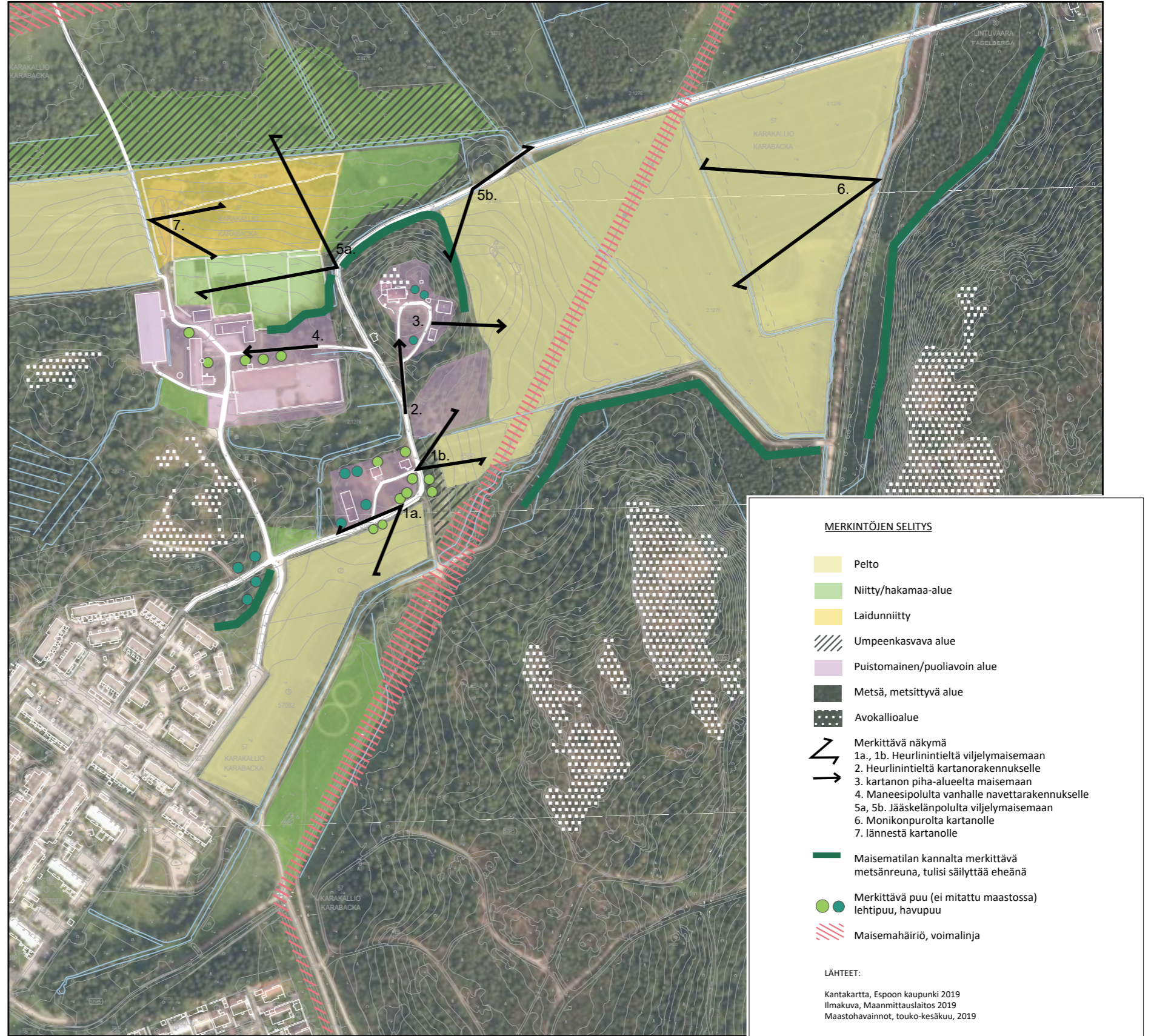
4. MAISEMAN JA RAKENNUSTEN KESKEISET PIIRTEET JA ARVOT

4.1 MAISEMAKUVA

Alueen maisemakuvan merkittävimpiä tekijöitä ovat avointa maisematilaa muodostavat pelto-, niitty- ja laidunalueet, kartanomäen ja avoimen viljelymaiseman rajaava metsän reunavyöhyke sekä kartanon toimintaan liittyneet puistomaiset alueet. Alueella on vanhaa puustoa: lehtipuita ja joitakin jalopuita sekä kookkaita vanhoja mäntyjä ja kuusia, jotka luovat alueelle luonteenomaista puistomaista tunnelmaa. Kartanon pihassa on muutama komea mänty ja ratsastuskeskuksen pihalla muuten avoimessa ympäristössä kasvaa lehtipuita, joiden joukossa muutama jalopuu. Heurlinintien mutkassa entisten työväenasuntojen kohdalla on koivuja, jotka luovat miellyttävää tieympäristöä. Rastaspuiston pohjoispuolella selänteen rinteellä kasvaa komeita vanhoja mäntyjä. Työväenasuntojen pihapiirissä on muutama kookas kuusi ja mänty sekä pari vaahteraa. Muutama edustava puuyksilö on nostettu esille Maisemakuva-kartalla. Puiden tarkkaa sijaintia ei ole mitattu maastossa.

Voimalinja muodostaa maisemahäiriön avoimeen viljelymaisemaan. Ratsastuskeskuksen toiminta ja hevosten laiduntaminen ovat edesauttaneet merkittävästi kartanoon kuuluneiden viljelyalueiden avoimena pysymistä sekä puistomaisen ja puoliavoimen ympäristön säilymistä. Kartanon pohjoispuolella olevat niittyalueet ovat metsittymässä pikkuhiljaa, jolloin myös kulttuurimaiseman kannalta merkittävä avoin maisematila menetetään lähitulevaisuudessa. Myös Heurlinintien mutkasta kartanon eteläpuolelta on vielä näköyhteys avoimeen viljelymaisemaan, mutta se on umpeenkasvamassa. Jos kulttuurimaiseman arvoja halutaan vaalia avointa maisematilaa säilyttämällä, olisi umpeenkasvaville alueille hyvä suorittaa pikaisia maisemanhoitotoimenpiteitä, kuten pusikoiden raivaamista ja niittoja.

Viereiselle maisemakuva-kartalle on merkitty alueen kulttuurimaiseman kannalta merkittävät näkymät, jotka on esitelty tarkemmin kappaleessa 4.2.3. Kappaleessa 5. on käyty läpi inventoinnin tuloksena saatuja kulttuuriympäristön ominaispiirteitä ja arvoja sekä annettu jatkosuosituksia alueen kehittämiseksi.

Kuva. Maisemakuva. Kartta löytyy raportin liitteestä.

4.2 MAISEMAN ARVOT

4.2.1 VALTAKUNNALLISESTI ARVOKKAAT MAISEMA-ALUEET JA VALTAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄT RAKENNETUT KULTTUURIYMPÄRISTÖT

Selvitysalueella tai sen läheisyydessä ei ole valtioneuvoston päätöksen 1995 mukaisia valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita tai perinnemaisemia. Maisema-alueiden inventointi on päivitetty 2010–2015, ja päivitysinventoinnissa ei ole tunnistettu uusia alueita selvitysalueen läheisyydessä. Selvitysalue ei myöskään kuulu valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin.

4.2.2 PAIKALLISESTI MERKITTÄVÄ KULTTUURIMAISEMA JA RAKENNETTU KULTTUURIYMPÄRISTÖ

Leppävaaran kartanon aluekokonaisuus on paikallisesti merkittävä kulttuurimaisema ja rakennettu kulttuuriympäristö. Espoon rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema -inventoinnissa²⁵ Leppävaaran kartanosta on todettu, että se on nuoresta iästään huolimatta yhtenäinen arvokas viljelymaisemakokonaisuus. Espoon kartanopuistot -inventoinnissa²⁶ Leppävaaran kartanosta kirjoitetaan, että se on maisemallisesti merkittävä ja hyvin säilynyt tilakokonaisuus, johon kuuluu laajan rakennuskantansa lisäksi puistomainen pihapiiri ja tilan edelleen viljelyksessä olevat pellot.

Espoon eteläosien yleiskaavatyötä varten tehdyssä kulttuurihistoriallisessa inventoinnissa²⁷ kohteiden inventoinnin luokkaan 1 kuuluivat kohteet, joiden joukosta oletettiin löytyvän myöhemmin valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat kohteet. Leppävaaran kartanoalueen maisemakokonaisuus on todettu hyvin säilyneeksi ja sille on annettu arvotus 2, johon on luettu kohteet, jotka sisältävät luokan 1 ominaisuuksia, kuitenkin säilyneisyytensä ja esteettisen arvonsa suhteen vähäisemmässä määrin. Niillä on todettu olevan paikallista merkitystä. Eteläosien yleiskaavatyötä varten tehdyssä

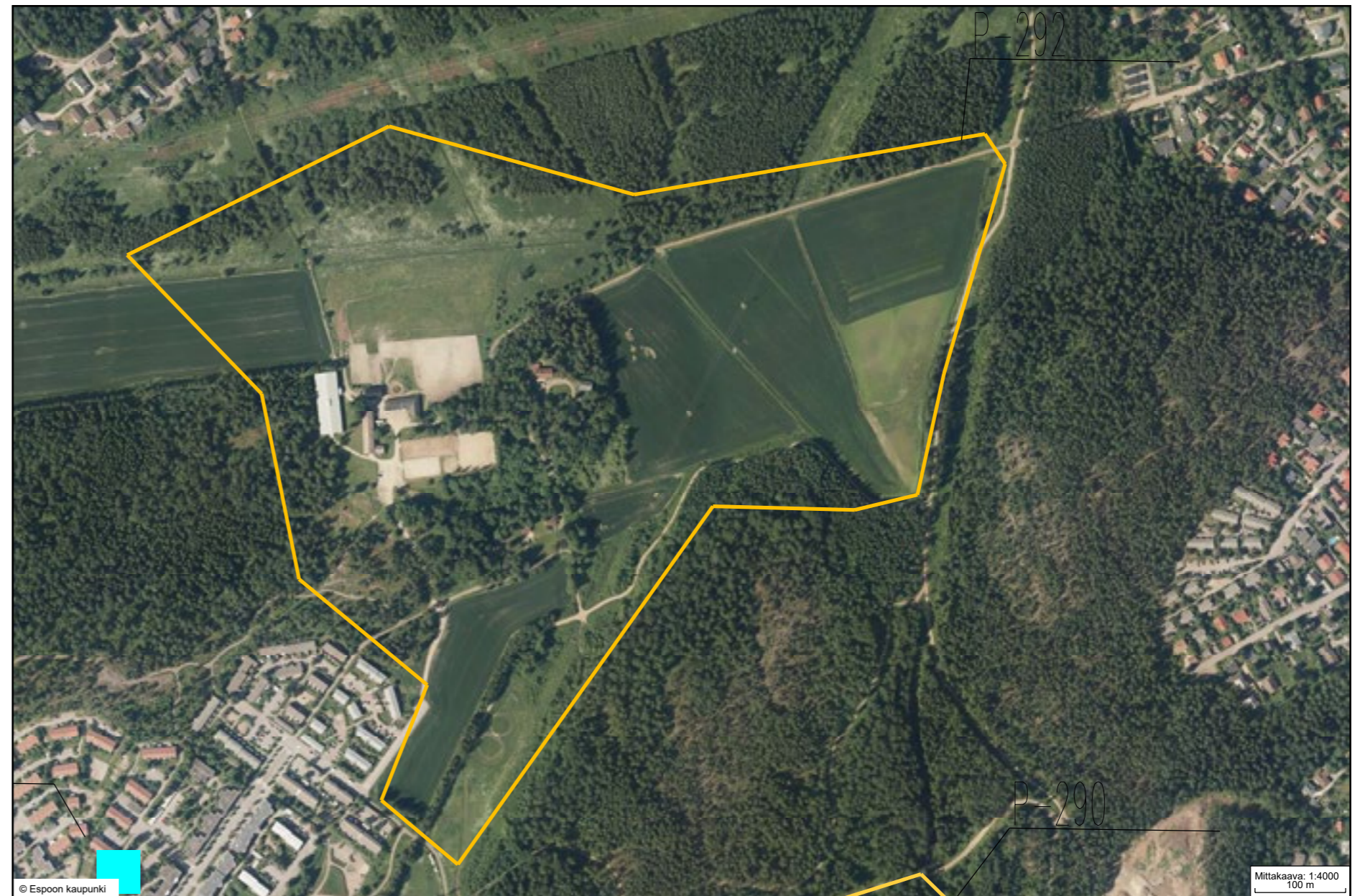
25 Erkki Härö, 1991.

26 Ranja Hautamäki, 2001.

27 Espoon kaupunki, Arkkitehtitoimisto Lehto Pelkonen Val-kama Oy, 2005)

inventoinnissa on käytetty kolmijakoa arkkitehtoniset, historialliset ja ympäristölliset arvot. Kartanoalueelle annettiin luokitus Y (ympäristölliset arvot). Luokituksen tarkennuksena selvityksessä on mainittu ominaisuudet ”sopusointuisuus” ja ”intensiteetti”.

Espoon eteläosien yleiskaavassa Leppävaaran kartano on varustettu merkinnällä A4: Säilytettävä alue. Asuntoalue, jonka kulttuurihistoriallisesti arvokas ympäristö tulee säilyttää ja jolle sijoittuvat toiminnot ja uudisrakentaminen tulee huolellisesti sovittaa ympäristöön.

Kuva. Espoon eteläosien yleiskaavaa varten tehdyn inventoinnin raja-
Leppävaaran kartanon alueella. (Espoon kaupunki, 2005)

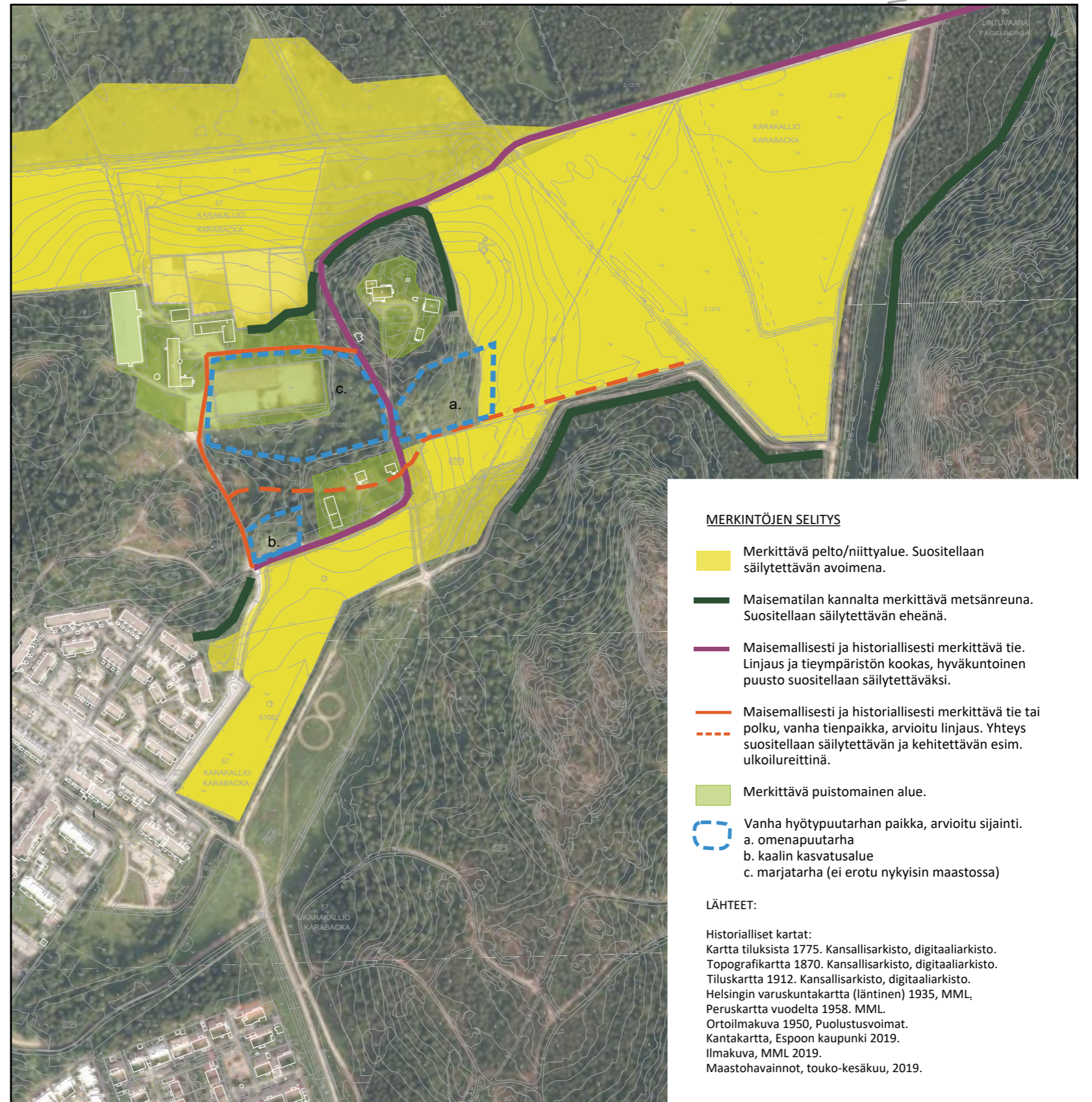
4.2.3 KULTTUURIMAISEMAN OMINAISPIIRTEET JA MERKITTÄVÄT REUNAVYÖHYKKEET

Leppävaaran kartanoalueeseen on kuulunut laajoja viljelyalueita, jotka ovat vuosien saatossa supistuneet viljelykäytön loputtua ja uusien asuinalueiden rakennuttua. Vielä tänäkin päivänä viljelykäytössä tai avoimena niittynä on säilynyt peltoalueita Heurlinintien varrella ja kartanon koillis- ja luoteispuolella. Avoin viljelymaisema on osa alueelle ominaista paikan henkeä, merkittäviä näkymiä ja maisematilan vaihtelua.

Kartanomäen selänteen eheä puustoinen reunavyöhyke rajaa maisematilaa selkeästi peltoalueista. Reunavyöhyke jatkuu Heurlinintietä reunustavana puustolinjana. Heurlinintien linjaus Rastaspuiston alueelta kartanolle ja siitä koilliseen Jääskelänpolkuna jatkuvana ulkoilureittinä on pysynyt lähes samana 1900-luvun alkupuolelta saakka. Tien varrella on sijainnut useita rakennuksia kylämäisenä ryhmittymänä. Rakennuksista jäljellä on kaksi työväen asuntoa sekä vaunuvaja. Asuinrakennuksia on ollut alueella useampia, mutta niitä on eri aikakausina purettu. Mutkitteleva tielinjaus, vaihteleva tiemaisema sekä tietä ja piha-alueita ympäröivä vanha puusto ovat kulttuurimaiseman kannalta merkittäviä.

Heurlinintien varrella on myös sijainnut vanhoja kartanoon kuuluneita hyötypuutarhoja, joista on jäänyt joitain merkkejä maisemaan nykypäivään saakka. Vanhojen hyötypuutarhojen summittaiset paikat on merkitty Maiseman arvot -kartalle. Kartanoalueen kaakkoispuolella on vanhoja omenapuita, jotka ovat jäännös alueella sijainneesta omenapuutarhasta, jonka toiminta on kukoistanut 1900-luvun puolivälissä. Maneesipolun ja Heurlinintien risteyksen itäpuolella on ollut kaalinkasvatusalue, joka näkyy vanhoilla kartoilla ja erottuu ympäröivästä maisemasta avoimena alueena. Nykyisen ratsastuskeskuksen alueella on sijainnut hyötypuutarha, jossa on kasvatettu marjoja. Merkit hyötypuutarhoista ovat muisto- ja kartanoalueen historiasta, jonka vuoksi niillä on kulttuurihistoriallista arvoa.

Yleisesti voidaan todeta, että kartanon ja ratsastuskeskuksen historialliset rakennukset ja niiden piha-alueiden puistomaisuus ja vehreä ympäristö kookkaine vanhoine puineen muodostavat alueelle luonteenomaista paikan henkeä.

Kuva. Maiseman arvot. Kartta löytyy raportin liitteenä.

4.2.3 MERKITTÄVÄT NÄKYMÄT

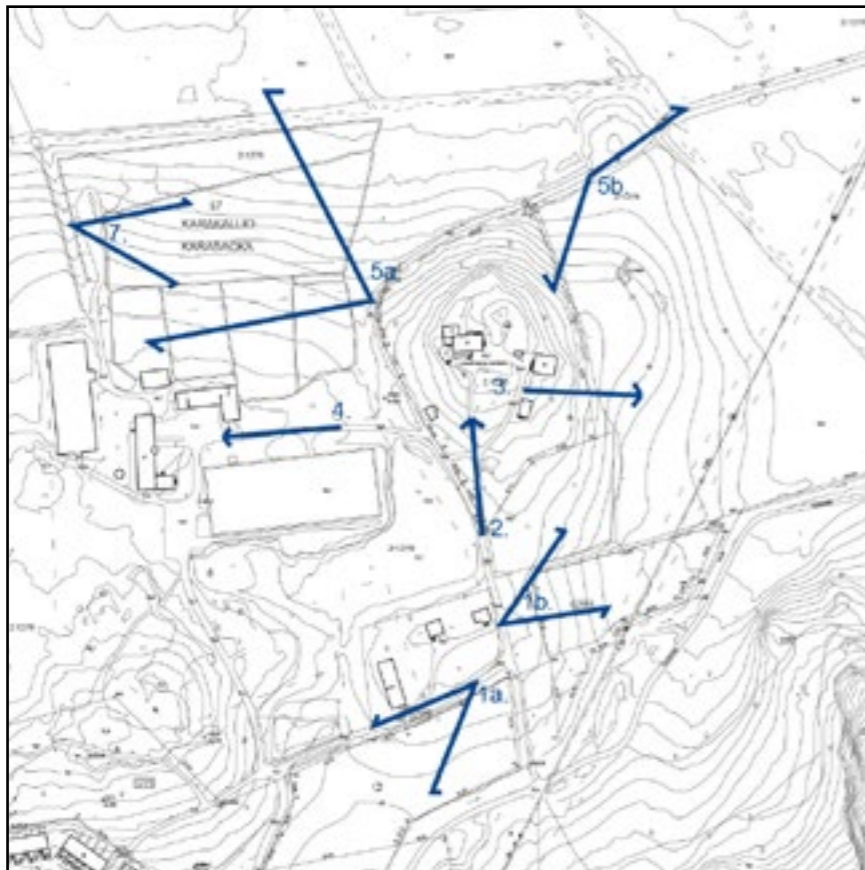
Kulttuurimaiseman kannalta merkittävimpiä näkymiä ovat Heurlintien ympäristön näkymät. Vanhat rakennukset ja tieltä avautuvat viljelymaisemat luovat menneiden aikojen henkeä. Kartanoalueen metsäinen maiseman siluetti sekä alueen korkeussuhteet hahmotuvat ratsastuskeskuksen maneesin kulmalle pohjoisesta johtavalta polulta ja idästä Monikolta kartanoalueen suuntaan katsottaessa. Kartanon piha-alueelta viljelymaisemaan puiden lomasta avautuvat näkymät ovat vaihdelleet vuosikymmenten kuluessa, mutta luovat kartanon piha-alueelle sille luonteenomaista maalaisympäristön tunnelmaa. Kartanon vanhalta päärakennukselta, joka on myöhemmin purettu näyttää ilmakuvan perusteella ollut näköyhteys talousrakennuksille. Myös uudelta päärakennukselta on menneisyydessä saattanut olla näköyhteys myös nykyisen ratsastuskeskuksen alueelle. Tällä hetkellä näköyhteyttä ei ainakaan kesäaikaan ole.

Näkymät on numeroitu ja merkitty raportin liitteenä olevalle Maisemakuva-kartalle.

Kuva. Puolustusvoimien ortoilmakuva 1950-luvulta. Kuvassa nähtävissä kartanon entisiä viljely- ja puutarha-alueita ja poistuneita rakennuksia. (Kuva. Espoon kaupunki)

1a. ja 1b. Näkymät Heurlinintieltä. Nykyisen Heurlinintien linjaus on pysynyt lähes samana aina vuosisadan alkupuolelta saakka. Tieympäristön kookas puusto, vanhat rakennukset ja entiset kasvi-
maan paikat sekä maisematilan ja mittakaavan vaihtelu saavat kul-
kijan aistimaan alueelle tyypillistä paikan henkeä ja historiaa.

Kuva. Näkymien sijainnit esitettynä kartalla.

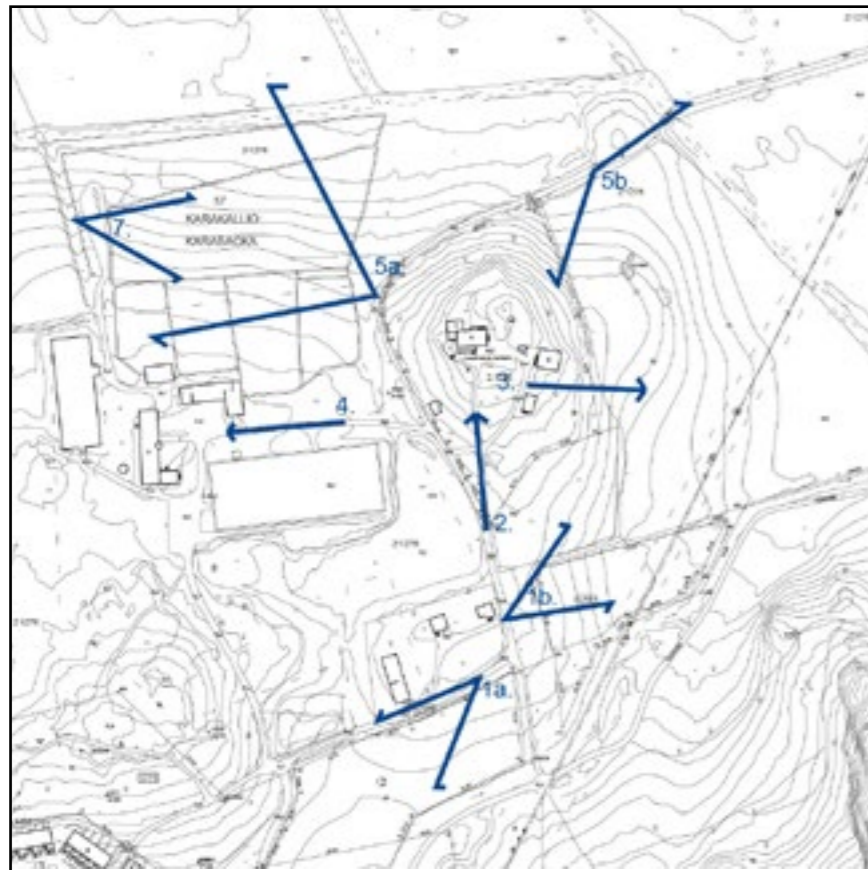

Kuva. Näkymä 1a. Heurlinintieltä etelään.

Kuva. Näkymä 1b. Heurlinintieltä koilliseen viljelyalueille. Kuvassa nähtävissä vanhaan omenatarhaan kuuluvia omenapuita. Tien ja pellon reunavyöhyke on pusikoitumassa, mikä uhkaa näkymän avoimena pysymistä.

2. Näkymä Heurlinintieltä kartanorakennukselle. Kartanorakennuksen eteläjulkisivu erottuu Heurlinintielle kapean puiden rajaaman näkymäakselin päätteeksi.

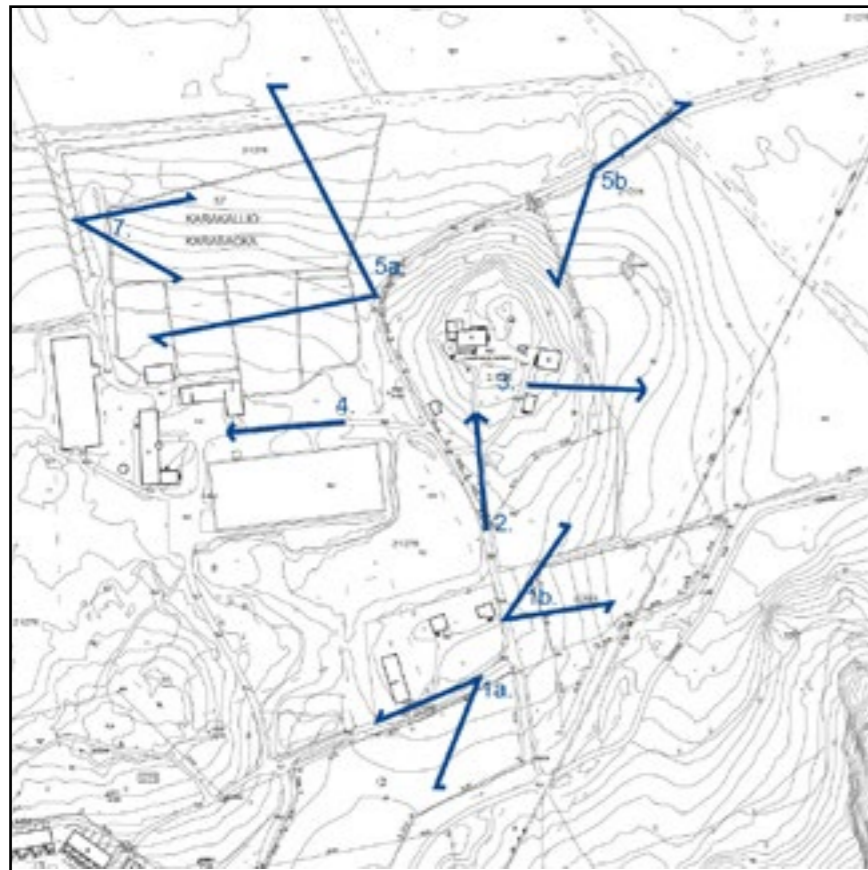

Kuva. Näkymien sijainnit esitettynä kartalla.

Kuva. Näkymä 2. Heurlinintieltä näköakselin päätteeksi sijaitsevalle uudelle kartanorakennukselle on kulttuurimaiseman kannalta merkittävä.

3. Päärakennuksen sijainti selänkekukkulalla on mahdollistanut tilusten tarkkailun uuden kartanorakennuksen piha-alueelta. Näkymät avautuvat puiden lomasta puoliavoimina, talvella avoimempina ja kesällä suljetumpina.

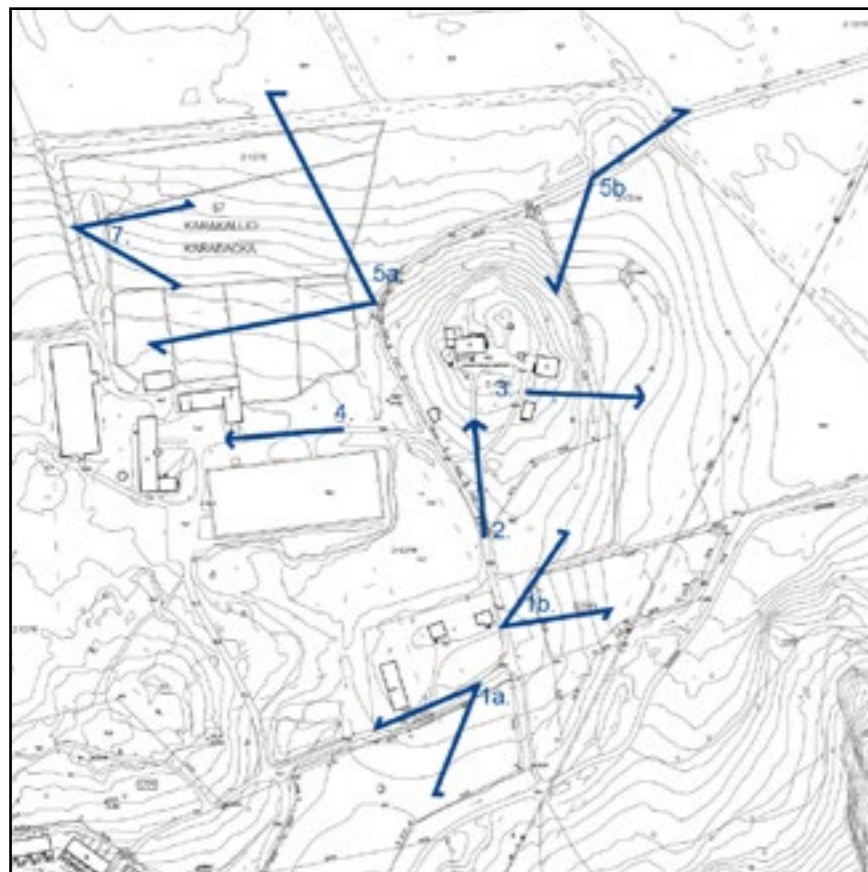

Kuva. Näkymien sijainnit esitettynä kartalla.

Kuva. Näkymä 3. Kartanon piha-alueelta puidenlomasta voi ihailia vaikuttavia viljelymaisemia.

4. Näkymä Maneesipolulta vanhalle navettarakennukselle. Kulttuurihistoriallisesti arvokas vanha navettarakennus on ratsastuskeskuk-
sen alueen yksittäisistä rakennuksista merkittävin. Maneesipolun ja
ratsastuskentän reunalla kasvavat kookkaat lehtipuut muodostavat
alueelle tyypillistä puistomaista tunnelmaa ja historiallisen raken-
nuksen julkisivu luo harmonisen päätteen näkymäakselille.

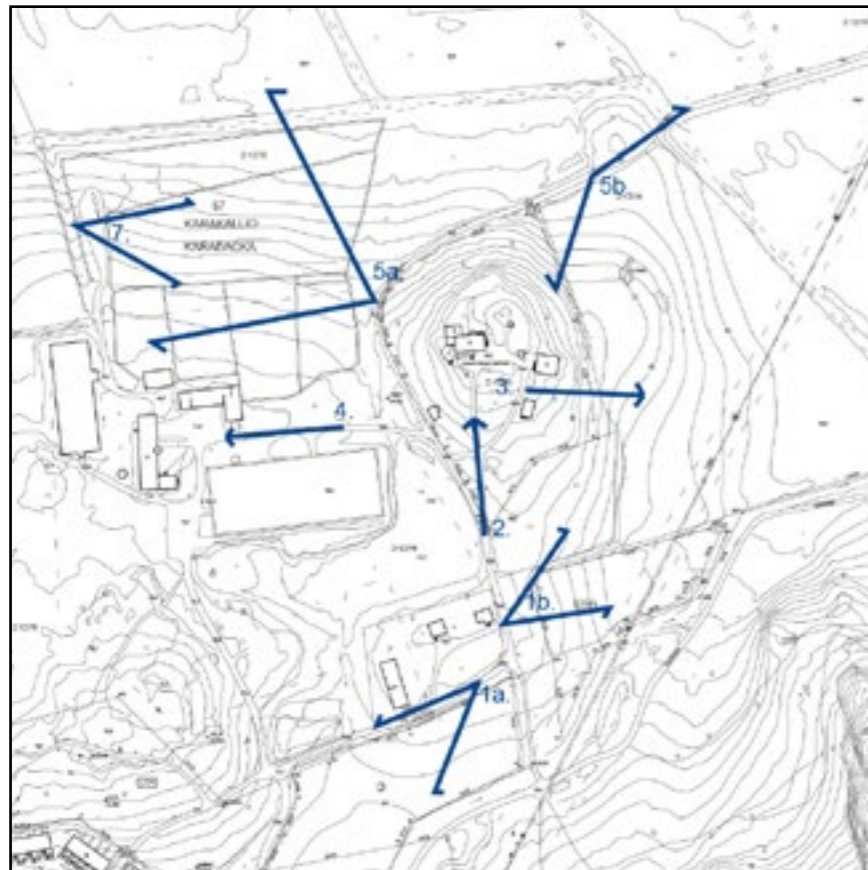

Kuva. Näkymien sijainnit esitettyinä kartalla.

Kuva. Näkymä 4 Maneesipolulta vanhalle navettarakennukselle.

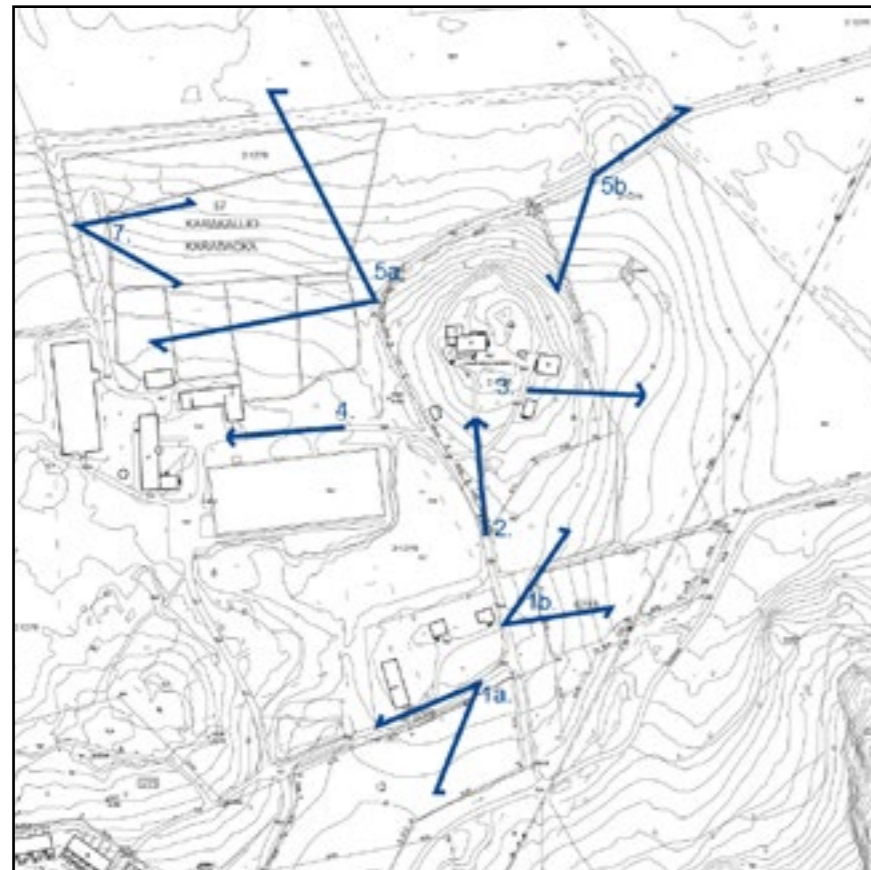
5a. 5b. Heurlinintie muuttuu Jääskelänpoluksi (vanha peltotie, nykyinen ulkoilureitti) kartanolle nousevan sisääntulotieristeyksen jälkeen. Tien linjaus on pysynyt samana aina vuosisadan alkupuolelta saakka. Tien varrella on sijainnut myös alunperin Albergan kartanoon kuulunut torppa, joka on purettu 1970-luvulla. Jääskelänpolulta viljely/niittymaisemaan avautuvat näkymät luovat paikan henkeä.

Kuva. Näkymien sijainnit esitettynä kartalla.

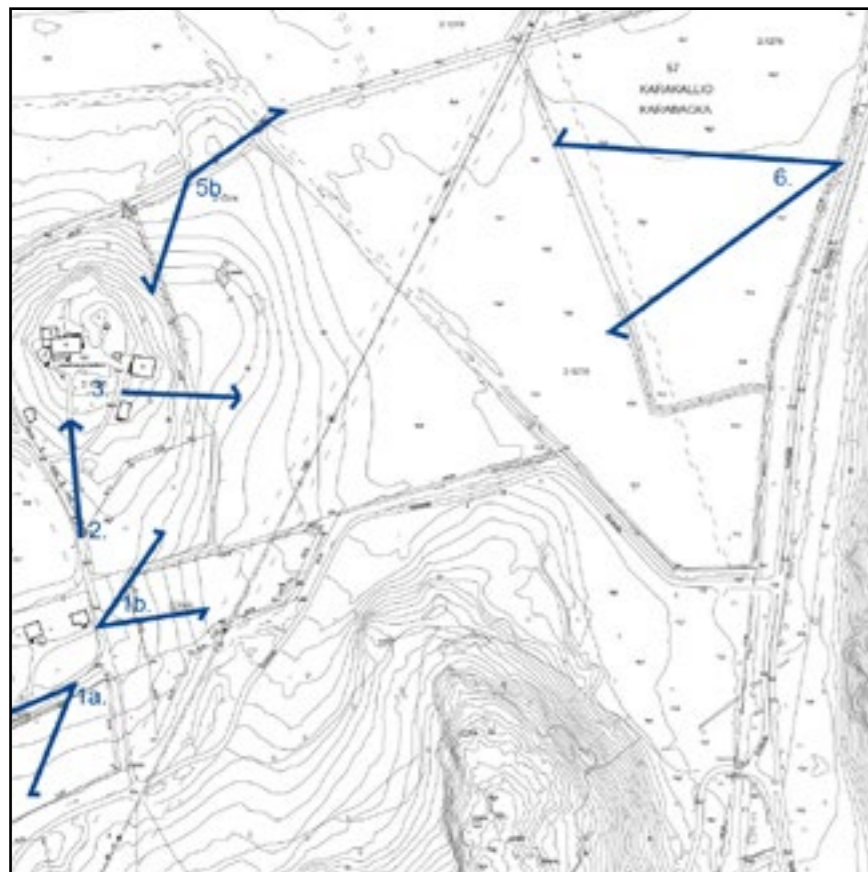
Kuva. Näkymä 5a. Jääskelänpolulta laidunniitylle. Kartanoalueeseen kuuluneet entiset viljelyalueet ovat pysyneet avoimina laidunnuksen ansiosta.

Kuva. Panoraamakuva näkymästä 5b. Jääskelänpolulta kaakkoon viljelyalueelle. Avoimesta maisemasta kumpuilevat metsäiset selänteet ja maiseman eheä siluetti ovat alueelle luonteenomaisia. Oikeassa reunassa kartanomäen metsäistä reunavyöhykettä. Eheää maisemaa rikkova voimalinja muodostaa paikallisen maisemahäiriön.

Kuva. Näkymien sijainnit esitettynä kartalla.

6. Metsäisen kartanomäen muodostama maiseman siluetti on nähtävissä Monikonpuron yhteydessä kulkevalta kuntoradalta. Perinteinen rakentaminen on sijoittunut selänteiden rinne- ja lakialueille, mikä on ollut suotuisaa rakentamisen kannalta ja jättänyt ravinteikkaammat ja huonommin rakentamiseen sopivat maa-alueet viljelykäyttöön. Puuston muodostama reunavyöhyke on säilynyt eheänä siellä täällä pilkottavia rakennuksen nurkkia lukuun ottamatta.

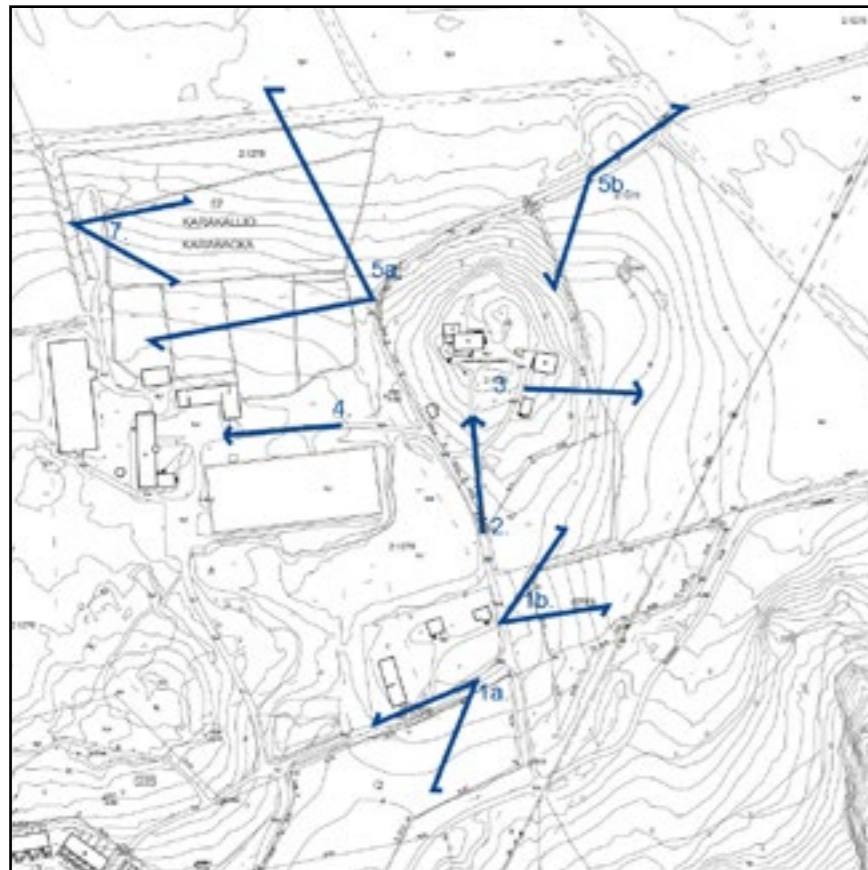

Kuva. Näkymien sijainnit esitettynä kartalla.

Kuva. Monikosta kartanomäelle avautuva näkymä 6. Kartanomäen puustoinen reunavyöhyke erottuu selkeästi muuten avoimesta maisematilasta.

7. Luuvanmäeltä ratsastuskeskukselle johtavalta polulta voidaan hahmottaa selkeästi ympäröivästä maisemasta rajautuva puustoinen kartanomäen reunavyöhyke ja maaston korkeussuhteiden vaihtelu. Maisema on tässä kohden pysynyt avoimena aina vuosisadan alusta alkaen.

Kuva. Näkymien sijainnit esitettyinä kartalla.

Kuva. Näkymä 7. hevoshaan viereiseltä polulta kartanomäelle.

4.3 RAKENNETTU YMPÄRISTÖ

4.3.1 PURETUT RAKENNUKSET

Purettujen rakennusten paikat on arvioitu eri aikakausien karttoja vertaamalla ja merkitty kirjaimin vanhimmasta nuorimpaan. Rakennuksen käyttötarkoitus, rakennusvuosi ja purkamisajankohta on listattu, jos ne ovat olleet tiedossa.

- a** Albergan karatnon vanha torppa, näkyy 1863 kartassa, purettu 1970-luvulla, rakennettu mahdollisesti 1700-luvulla
- b** Rakennus näkyy 1863 kartassa, poistuu 1912 kartassa
- c** Rakennus näkyy 1863 kartassa, poistuu 1958 kartassa
- d** Rakennus näkyy 1863 kartassa, poistuu 1912 kartassa
- e** Rakennus näkyy 1863 kartassa, poistuu 1912 kartassa
- f** Rakennus näkyy 1863 kartassa, poistuu 1958 kartassa, reikä 1940 kartassa rakennuksen kohdalla.
- g** Rakennus näkyy 1863 kartassa, poistuu 1912 kartassa
- h** Rakennus näkyy 1863 kartassa, poistuu 1978 kartassa
- i** Rakennus näkyy 1912 kartassa, purettu 2015, eri muotoisina, suurimmillaan 1940 tiluskartassa
- j** Rakennus näkyy 1912 kartassa, poistuu 1935 kartassa
- k** Rakennus näkyy 1912 kartassa, poistuu 1958 kartassa
- l** Rakennus näkyy 1912 kartassa, poistuu 1958 kartassa
- m** Rakennus näkyy 1912 kartassa, poistuu 1958 kartassa
- n** Rakennus näkyy 1912 kartassa, poistuu 1935 kartassa
- o** Talli, rakennus näkyy 1912 kartassa, mahdollisesti osa nykyistä rakennusta
- p** Rakennus näkyy 1935 kartassa, poistuu 1940 kartassa
- q** Rakennus näkyy 1935 kartassa, poistuu 1940 kartassa
- r** Rakennus näkyy 1935 kartassa, poistuu 1940 kartassa
- s** Rakennus näkyy 1935 kartassa, poistuu 1972 kartassa
- t** Kartanon vanha päärakennus, rak 1913, purettu 1989
- u** Rakennus näkyy 1935 kartassa, poistuu 1958 kartassa
- v** Rakennus näkyy 1935 kartassa, poistuu 1958 kartassa
- w** Rakennus näkyy 1935 kartassa, poistuu 1958 kartassa
- x** Rakennus näkyy 1935 kartassa, poistuu 1958 kartassa
- y** Rakennus näkyy 1935 kartassa, purettu 1990-luvun loppu
- z** Saha näkyy 1940 kartassa, poistuu 1990-luvulla, rakennettu mahdollisesti 1922
- å** Piharakennus näkyy 1958 kartassa, purettu 2010-luvulla
- ä** Asuinrakennus näkyy 1940 kartassa, purettu 2010-luvulla, rakennettu mahdollisesti 1933
- ö** Rakennus näkyy 1940 kartassa, poistuu 1958 kartassa

Nykyiset rakennukset ilmakuvassa, poistuneet rakennukset aakkostettu läpikuultavin särmiöin. Ilmakuva vuodelta 2015. (Espoon kaupunki, kaupunkimittausosasto)

Kuva Espoon kaupungin museo, Kuvaaja Kristina Ekman 1989. Leppävaaran kartanon vuonna 1915 rakennettu päärakennus. Taustalla kartanon uusi päärakennus vuodelta 1947. Ilmakuvasa kirjaimella t.

Kuva Espoon kaupungin museo, Kuvaaja Kristina Ekman 1989. Rakennus oli mansardikattoinen hirsirakennus.

Kuva Espoon kaupungin museo 1971. Leppävaaran torppa. Rakennus oli mahdollisesti 1700-luvun puolelta. Rakennus puruttiin 1970-luvulla.

Kuva Espoon kaupungin museo 1971. Albergan kartanon torppa purettiin siirtoaikaisissa, mutta lopulta puretut hirret pääsivät huonoon kuntoon ja kaupunki poltti hirret.

Kuva Espoon kaupungin museo, kuvaaja Jorma Tulkki 1991. Purettu asuinrakennus ilmakuvassa kirjaimella ä.

Kuva Espoon kaupungin museo, kuvaaja Jorma Tulkki 1991. Pihapiirin rakennukset purettiin 2010-luvulla. Entisen asukkaan tiedon mukaan asuinrakennus olisi rakennettu 1933.

Kuva Espoon kaupungin museo, kuvaaja Jorma Tulkki 1991. Purettu saharakennus ilmakuvassa kirjaimella z. Saha on maanomistajan mukaan rakennettu 1922. Rakennus on purettu 1990-luvulla.

Kuva Espoon kaupungin museo, kuvaaja Jorma Tulkki 1991. Purettu varastorakennus ilmakuvassa kirjaimella i. Rakennuspaikalla on ollut 1940-luvun kartasta pääteltynä isompi rakennus.

Kuva Espoon kaupungin museo, kuvaaja Jorma Tulkki 1991. Purettu puimalarakennus ilmakuvasa kirjaimella y. Rakennus oli rakennettu 1928 ja muodosti parin 1926 rakennetun navetan kanssa.

Kuva Espoon kaupungin museo, kuvaaja Jorma Tulkki 1991. Puimalan pohjakaava oli T:n muotoinen. Kuvattu länsijulkisivulta, taustalla navettarakennus.

Kuva Espoon kaupungin museo, kuvaaja Jorma Tulkki 1991. Rakennukseen johti kivinen ajosilta.

Kuva Espoon kaupungin museo. Kuvattu Lintukalliolta, kuvassa oikealla oleva maatalousrakennus näkyy jo 1863 kartassa. Rakennus on purettu vuoteen 1976 mennessä, jolloin sitä ei enää esiinny ilmakuvasa. Vasemmalla erottuu kartanon vanha päärakennus ja omenatarha (ei tässä kuvassa laajimmillaan).

4.3.2 NYKYISET RAKENNUKSET

Leppävaaran kartanoalueen nykyiset rakennukset muodostavat kolme rakennusryhmää: Kartanonmäellä sijaitsevat rakennukset, mäen länsipuolella sijaitsevat talli- ja talousrakennukset (nykyään Leppävaaran ratsastuskoulun käytössä) sekä Heurlinintien varressa sijaitsevan kahden työväenasuinrakennuksen ja vaunuvajan kokonaisuuden.

Nykyiset rakennukset ja niiden muodostamat ryhmät on ilmakuvassa numeroitu suosituksissa käytetyn osa-aluejaon mukaan:

1. Uusi päärakennus ja kartanonmäen pihapiiri
4. Ratsastuskeskuksen alue
5. Heurlinintien varrella sijaitsevat työväenasuinrakennukset ja niiden muodostama pihapiiri

- 1.1 Kartanon päärakennus
- 1.2 Sauna
- 1.3 Perunakellari
- 1.4 Kanala
- 4.1 Navetta
- 4.2 Vanha vaunuvaja
- 4.3 Maneesi
- 4.4 Varastorakennus
- 8.1 Työväenrakennus
- 8.2 Työväenrakennus
- 8.3 Vaunuvaja

Nykyiset rakennukset ilmakuvassa numeroituna, poistuneet rakennukset esitetty läpikuultavin särmiöin. Ilmakuva vuodelta 2015. Nykyisten rakennuksien sijainnit korostettu ääri viivoin lehvästön takia. (Espoon kaupunki, kaupunkimittausosasto)

1. KARTANONMÄEN ALUE

1.1 Kartanon päärakennus

Kartanon uusi päärakennus on rakennettu vuonna 1947. Rakennuksen suunnitteli Helsingin seutukaavaliiton johtava arkkitehti Otto Flodin. Otto Flodin teki uransa pääasiassa kaavoituksen ja aluesuunnittelun parissa. Hänen tunnetuin rakennuksensa on Tampereen funktionalistinen rautatieasema, jonka hän suunnitteli yhdessä arkkitehti Eero Seppälän kanssa vuonna 1934-1936. Kuopion Postitalo vuodelta 1937 on myös Flodin suunnittelema. Flodin työskenteli Kaarlo Borgin toimistossa ja suunnitteli Helsingin lastensairaala Lastenlinnan yhdessä Elsi Borgin ja Olavi Sorttan kanssa vuonna 1939.

Kartanorakennus edustaa suomalaista toisen maailmansodan jälkeistä funktionalismia, jolloin suunnittelussa käytettiin myös romanttisia aiheita. Leppävaaran kartanon romanttisena aiheena ovat kaari-ikkunat pääjulkisivussa ja korostettu sisäänkäynti.

Rakennuksessa on punaisesta graniitista rakennettu kivijalka, jonka päältä nousee tiili- ja kevytbetonirakenteinen kartanorakennus, joka on rapattu vaalean keltaiseksi. Rakennuksessa on tiilikatto, jonka alla on päreet kartanon omalta pärehöylältä. Päärakennus on hyvin säilynyt. Halkolämmityksestä on siirrytty öljylämmitykseen, josta on nyttemmin luovuttu. Rakennus on asuinkäytössä.

Rakennusta on laajennettu autotallilla vuonna 1956. Tilavaan autotalliin mahtui niin kartanon kuorma-auto, Ferguson-traktori kuin Rover-auto yhtäaikaista.

Kartanon uusi päärakennus sijaitsee keskeisellä paikalla ja on hallitseva elementti kartanonmäen kokonaisuudessa. Se on arkkitehtonisesti mielenkiintoinen ja rakennustaiteellisesti arvokas moderni rakennus, joka on säilyttänyt hyvin alkuperäisen ulkonäkönsä. Se muodostaa yhdessä ympäröivän rakennuskannan kanssa 1900-luvun kartanokulttuurista kertovan kokonaisuuden.

Kuva. Kartanon päärakennuksen pääjulkisivu on Heurlinintien päätteellä.

Kuva. Rakennusta on laajennettu autotallilla päärakennuksen pohjoispuolella vuonna 1956.

Kuva. Terassi yhdistyy ruokailutilaan. Takaseinämän muodostaa autotalli.

Kuva. Rakennuksen edustalla sijaitsee Emil Cedercreutzin patsas Ojankaivaja. Ennen uuden päärakennuksen valmistumista patsas sijaitsi vanhan päärakennuksen edessä.

Kuva. Saapuminen kartanon päärakennukselle on vaikuttava.

1.2 Sauna

Rakennusvuodesta ei ole varmuutta, mutta kartanon nykyinen omistaja epäili saunan valmistuneen 1920- tai 1930-luvulla. Puurakenteisessa saunarakennuksessa on punamullalla maalattu lautaverhoilu. Kattomateriaalina on kolmiorimoilla jäsennelty huopakate.

Saunaa ei ole käytetty 30 vuoteen, jota ennen sitä on sisältä muutettu jonkin verran modernisoimistarkoituksessa, joten rakennuksen sisätilat eivät ole säilyneet alkuperäisessä asussa.

Historialliseen kartanoympäristöön liittyvä rakennus, joka on säilyttänyt hyvin alkuperäisen ulkomuotonsa.

Kuva. Saunarakennus kuvattuna kartanon päärakennukselle johtavalta pihatieltä.

Kuva. Saunan julkisivu Jääskelänpolulle.

Kuva. Saunan pohjoisjulkisivu.

Kuva. Saunan eteläinen julkisivu. Rakennus on käytöstä poistamisen jäljiltä luonnon ympäröimänä.

Kuva. Sauna sijaitsee tienvarressa, mutta sisäänkäynti on kartanon päärakennuksen pihan puolella.

1.3 Perunakellari

Perunakellarin kivijalkaan on hakattu vuosiluku 1919. Omistajan mukaan perunakellarin valmistuminen on kuitenkin tapahtunut 1920-luvun puolella. Kivijalka on punaista graniittia ja vaikuttaa silmämääräisesti ryhdikkäältä. Kivijalan sisällä on varsinainen perunakellari. Kivijalan päältä nousee hirsinen kerros, joka on yhtenäistä tilaa ja sisältää lämmitysruunin, jota ei ole käytetty vuosikymmeniin. Kolmas kerros on lautarakenteinen.

Rakennuksen keskikerros on ollut varastona ja siinä on ratakiskojen kannattamana betonilattia perunakellarin yläpuolella. Rakennusta on sisäpuolelta tuettu useilla pystypilareilla, sillä alkuperäiset rakenteet ovat kolhiintuneet käytössä. Toisen ja kolmannen kerroksen puinen välipohja on notkolla. Ikkunat eivät ole muutamaa lukuun ottamatta alkuperäisiä. Uudet ikkunat on tehty pleksistä ja ruutujaot rimoista näyttämään hyviltä kaukaa katsottuna. Myös katto on uusittu uuden omistajan toimesta noin 15 vuotta sitten. Kattoa ei ole uusittu perinteisiä rakennusmenetelmiä käyttäen, vaan profiilipeltikatetta käyttäen.

Historialliseen kartanoympäristöön liittyvä rakennus. Rakennukseen tehdyt korjaukset ovat heikentäneet rakennuksen alkuperäisiä arvoja.

Kuva Espoon kaupungin museo, kuvaaja Jorma Tulkki 1991. Rakennuksessa huopakate.

Kuva. Perunakellarin eteläinen julkisivu. Varsinainen perunakellari sijaitsee rakennuksen kivijalassa ja keskikerros on valoisa tila. Ylimpään kerrokseen johtaa ulkoa portaikko.

Kuva. Ikkunoiden ruutujaot ovat tehty rimoilla.

Kuva. Perunakellarin pohjoisjulkisivulla on yksi moniruutuinen ikkuna.

Kuva. Kivijalkaan on kaiverrettu vuosiluku 1919.

Kuva. Perunakellarin keskiosa on valoisa. Rakenteita on jouduttu tukemaan uusilla pilareilla.

1.4 Kanala

Tarkka rakentamisvuosi ei ole tiedossa, mutta kanalan epäillään valmistuneen myös 1920-luvulla. Kanala-nimi juontuu kesäkanoista, joita rakennuksessa pidettiin. Pääasiallinen käyttötarkoitus on ollut klapivarasto ja huussi.

Puurakennuksessa on punamullalla maalattu lautaverhoilu. Nykyinen omistaja on uusinnut katon perunakellarin katon kunnostuksen yhteydessä noin 15 vuotta sitten. Perunakellarin tapaan uusi katto on profiilipeltikate. Kattojen uusiminen on kuitenkin tuonut rakennuksille lisääikää.

Historialliseen kartanoympäristöön liittyvä rakennus, joka on säilyttänyt varsin hyvin alkuperäisen ulkomuotonsa.

Kuva Espoon kaupungin museo, kuvaaja Jorma Tulkki 1991. Rakennuksessa huopakate.

Kuva. Kanala sijaitsee kartanon päärakennuksen hyvin hoidetulla pihamaalla.

Kuva. Pohjoisjulkisivulla on pariövet.

Kuva. Itäjulkisivulla on erikokoisia ikkunaruujuja.

Kuva. Sijainti pihamaalla.

Kuva. Sivutie nousee kartanonmäelle. Taustalla näkyy perunakellari.

4. RATSASTUSKOULUN ALUE

4.1 Navetta

Navettakokonaisuus on rakennettu vuonna 1926. Siihen kuului navetta, talli, AIV-torni sekä karjanhoitajan asunto. Rakennus on pääosin punatiilestä rakennettu ja sillä on graniittinen kivijalka. Rakennuksen punatiilisen osan päältä nousee puinen kerros koko rakennuksen pitkän sivun osuudella.

Navettakokonaisuuden talli muutettiin vuonna 1967 pajariksi, jolloin julkisivuun lisättiin kahden ikkunan paikalle puinen pariovi.

Nykyään navetta on Leppävaaran ratsastuskoulun käytössä.

Kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokas, keskeisellä paikalla sijaitseva rakennus, joka on säilyttänyt hyvin alkuperäisen asunsa. Navetta muodostaa yhdessä vanhan vaunuvajan kanssa hienon kokonaisuuden maisemaan.

Kuva. Navetan itäjulkisivu on asemoitu vastakkain jo puretun päärakennuksen julkisivua kohden.

Kuva. Länsijulkisivu osoittaa maneesia kohti.

Kuva. Hevoset kulkevat talliin eteläpäädyn kuvassa auki olevista pariovista.

Kuva. Navetan pyöreässä rehutornissa on katolla tuuliviiri, jossa on vuosiluku 1926. Kuvassa oikealla näkyvä pariovi on vuonna 1967 lisätty kahden ikkunan paikalle.

Kuva. Rakennus muodostaa yhdessä hyvin hoidetun pihamaan kanssa vaikuttavan kokonaisuuden.

4.2 Vanha vaunuvaja

Tarkka rakentamisajankohtaa ei ole tiedossa, mutta vanha vaunuvaja näkyy jo ainakin vuoden 1943 ilmakuvassa. Rakennuspaikalla näkyy rakennus jo vuoden 1912 kartassa. On mahdollista, että tuo rakennus on osa nykyistä rakennusta. Vaunuvajassa on lautaverhoiltu julkisivu ja kattomateriaalina huopakate.

Vanha vaunuvaja muutettiin talliksi 2000-luvun alkupuoliskolla. Muutossuunnitelmat laadittiin vuonna 1997, jolloin otettiin huomioon rakennuksen historiallinen arvo Espoon kaupungin museon lausuntojen mukaisesti. Rakennuksen julkisivuista on luettavissa alkuperäisen katoksen aukotukset, jotka olivat samankaltaiset kuin työväenasuntojen viereisessä vaunuvajassa Heurlinintien varressa.

Kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokas, keskeisellä paikalla sijaitseva rakennus. Vanha vaunuvaja muodostaa yhdessä navetan kanssa hienon kokonaisuuden maisemaan. 2000-luvulla tehdyt muutostyöt on tehty alkuperäistä arkkitehtuuria kunnioittaen.

Kuva Espoon kaupungin museo, kuvaaja Jorma Tulkki 1991. Rakennus ennen 2000-luvun muutoksia, jolloin etuosan avonaiset vaunuvajan portit rakennettiin umpeen.

Kuva. Vanha vaunuvaja on muutettu talliksi. Julkisivussa näkyvä ikkunarytmi kertoo alkuperäisen käyttötarkoituksen. Ikkunoita on lisätty sivusiipeen.

Kuva. Eteläinen julkisivu pihamaalle.

Kuva. Tallin julkisivut avointa maisematilaa kohden.

Kuva. Kivinen ajosilta toiseen kerrokseen.

Kuva. Tallin sijainti suhteessa navettarakennukseen. Tallin pääty kuvassa oikealla.

4.3 Maneesi

Maneesi on rakennettu vuonna 1988. Teräsrakenteisen rakennuksen on suunnitellut arkkitehtitoimisto Juola & Ukkola. Sokkelimateriaali on väritykseltään harmaa betoni ja katemateriaali on grafiitinharmaa teräspoimulevykate. Maneesi on yhtä suurta tilaa, jossa on ratsastukseen soveltuva mm. sahanpurun ja hiekan sekoitusta oleva maalattia. Rakennus on säilynyt hyvin. Auringon valo on hieman haalistanut terrakotanpunaisten profiilipeltijulkisivujen maalipintaa.

Alueen muita rakennuksia uudempi rakennus, jonka ulkomuodossa ja värityksessä on kuitenkin otettu huomioon ympäröivä vanhempi rakennuskanta.

Kuva. Maneesin päätyjulkisivu on kohti etelää.

Kuva. Sisäänkäynti sijaitsee itäjulkisivulla.

Kuva. Sisäänkäynti.

Kuva. Maneesin sijainti suhteessa navettarakennukseen.

Kuva. Ratsastuskeskus kohti avointa maisematilaa, maneesi kuvassa oikealla.

4.4 Varastokatos

Varastokatos on rakennettu 2000-luvun alkupuolella. Avonainen osa räystään alla ottaa aiheen maneesirakennuksen ikkuna-aukuksesta. Katoksen puisissa osissa on sama punamullan sävy kuin vanhassa vaunuvajassa. Rakennuksen sokkeli on harmaata betonia ja kate on teräspoimulevykate.

*Uusi katosrakenne, joka sovittautuu miljööseen materiaali- ja väri-
tysvalintojensa kautta.*

Kuva. Rakennuksen pihanpuoleinen julkisivu on avoin.

Kuva. Länsijulkisivu. Rakennuksen materiaalit ja sävyt istuvat hyvin ratsastuskeskuksen kokonaisuuteen.

Kuva. Pohjoisjulkisivu.

Kuva. Rakennuksen sijainti suhteessa navettaan.

Kuva. Ratsastuskeskus kohti avointa maisematilaa, varastokatos kuvassa keskellä.

8. HEURLININTIE

8.1 ja 8.2 Työväenasuinrakennukset

Heurlinintien varrella on kaksi hirsirakenteista entistä työväenasuntoa. Näistä ainakin idänpuoleinen näkyy jo vuoden 1863 tiluskartassa. Molemmat työväenasunnot näkyvät jo varmasti vuoden 1912 tiluskartassa. Rakennukset edustavat alueen vanhinta jäljellä olevaa rakennuskantaa.

Rakennukset on laudoitettu ja maalattu punamullalla. Molemmissa rakennuksissa on kivinen sokkeli. Idän puoleisessa rakennuksessa on lohkottu kivisokkeli kun taas lännen puoleisessa rakennuksessa on luonnonkivistä ladottu sokkeli. Katteena rakennuksissa on kolmiorimoilla jäsennely huopakate. Rakennusten kivijalan vierustoilla on jonkin verran puustoa, jonka juuristo voi aiheuttaa rakennuksien perustoille rasitetta.

Asuinkäytössä olevan rakennuksen sisäänkäyntijulkisivu on kokenut muutoksia tarkasteltuna vuoden 1991 valokuvaan, joissa näkyy kaksi sisäänkäyntiä nykyisen yhden sijaan. Rakennus on muutettu kahden perheen asunnosta yhden perheen asunnoksi.

Rakennuksista olisi hyvä teettää rakennushistoriallinen selvitys ja kuntotutkimus, jossa tutkittaisiin tarkemmin rakennusten kunto ja määriteltäisiin rakennuksissa suoritettavat toimenpiteet, jotta niiden arvot säilyisivät. Rakennukset ovat Espoon kaupungin omistuksessa, mutta kuuluvat Leppävaaran ratsastuskoulun vuokra-alueeseen.

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kartanon historiaan liittyvät rakennukset, jotka sijaitsevat keskeisellä paikalla Heurlinintien varressa. Työväenasuinrakennukset ovat säilyttäneet hyvin alkuperäisen ulkomuotonsa.

Kuva. Työväenasunnon länsijulkisivu.

Kuva. Eteläinen julkisivu.

Kuva. Pohjoisjulkisivu.

Kuva. Työväenasuntojen sijainti suhteessa toisiinsa.

Kuva. Rakennus näkyy maisemassa.

Kuva. Työväenasunnon itä- ja eteläjulkisivu.

Kuva Espoon kaupungin museo, kuvaaja Jorma Tulkki 1991. Kuvassa näkyy kaksi samanlaista sisäänkäyntiä.

Kuva. Työväenasuntojen sijainti suhteessa toisiinsa.

Kuva Espoon kaupungin museo, kuvaaja Jorma Tulkki 1991.

Kuva. Läntinen julkisivu.

Kuva. Itäinen julkisivu.

Kuva Espoon kaupungin museo, kuvaaja Jorma Tulkki 1991. Kuvassa näkyy kaksi samanlaista sisäänkäyntiä.

Kuva. Rakennukselle johtava pihatie kääntyy Heurlinintieltä.

8.3 Vaunuvaja

Työväenasuntojen vieressä sijaitseva vaunuvaja on oletettavasti 1900-luvun alkuvuosikymmeniltä.²⁸ Se näkyy jo vuoden 1935 kartassa. Vaunuvaja on säilynyt ulkoapäin katsottuna melko ryhdikkäänä, vaikka metsänreuna on suurelta osin kasvanut kiinni rakennukseen. Kattorakenteet ovat suurelta osin harvoja. Puinen rakennus on maalattu punamullalla ja sen kantavat puiset pilarit nousevat kivien päältä.

Vaunuvajalle haettiin purkulupaa vuonna 2012, jolloin Espoon kaupunginmuseo ei puoltanut hakemusta.

Historialliseen kartanoympäristöön liittyvä rakennus, joka on säilyttänyt hyvin alkuperäisen ulkomuotonsa.

28 Espoon kaupungin lausunto 2012.

Kuva Espoon kaupungin museo, kuvaaja Jorma Tulkki 1991. Rakennusta on käytetty myös halkovarastona.

Kuva. Vaunuvajan itäinen julkisivu on kohti työväenrakennuksien pihapiiriä. Päätyjulkisivu on kohti pohjoista.

Kuva. Rakennuksen pohjoisosa on kauttaaltaan auki.

Kuva. Rakennuksen eteläpäädyssä on umpinainen osa, josta aukeavat pariovet.

Kuva. Eteläinen julkisivu on kohti Heurlinintietä.

Kuva. Rakennuksen katto on harva.

5. YHTEENVETO JA SUOSITUKSET

5.1 INVENTOINNIN TULOKSET JA YHTEENVETO

Työssä on selvitetty Leppävaaran kartanoalueen ja sen ympäristön kulttuurimaiseman ja kulttuuriympäristön historiaa yleispiirteisesti, asemakaavan tarkkuuteen sopivalla tasolla. Työssä on tarkasteltu alueen historiaa, maisemarakennetta, maisemakuvaa ja nostettu esille alueen luonteelle ominaisia rakennetun ympäristön sekä maiseman arvoja.

Yleisesti voidaan todeta, että merkittävin kartanon ympäristön maisemaan vaikuttanut tekijä on ollut viljelytoiminta ja sen laajuus. Aktiivisimmillaan kartano on toiminut 1900-luvun puolivälissä, jolloin sen ympäristössä on myös ollut nykyistä enemmän rakennuksia ja kartanon hyötypuutarhoja. Viljelytoiminnan taantumisen myötä kartanoon liittyneet peltoalueet ovat supistuneet. Puustoinen kartanoselänne ja sen reunavyöhyke avoimeen viljelymaisemaan ovat merkittävimpiä elementtejä alueen maisemassa. Heurlinintien ja Jääskelänpolun nykyisen ulkoilureitin (entinen peltotie) linjaus ja tiemiljö on pysynyt lähes samana vuosisadan alusta. Vanhat rakennukset ja hyötypuutarhan jäänteet luovat alueelle historiallista kerroksellisuutta. Kartanon ja nykyisen ratsastuskeskuksen piha-alueiden puustomainen luonne ja puutarhamainen kasvillisuus ovat kulttuuriympäristön arvojen kannalta merkittäviä ominaispiirteitä.

Myös alueen rakennettu ympäristö koostuu eri-ikäisistä historiallisista kerrostumista. Alueen nykyisistä rakennuksista vanhimmat ovat työväenrakennukset, joista oletettavasti molemmat ovat 1800-luvun puolelta. Navetta, vaunuvajat sekä kartanomäen vanhat rakennukset ovat 1910-1930-luvuilta, kartanon uusi päärakennus 1940-luvulta, maneesirakennus 1980-luvulta ja katosrakennus ratsastuskoulun pihapiirissä 2000-luvulta. Alueen rakennukset eivät täten muodosta yhtenäistä saman aikakauden kokonaisuutta, vaan historiallisesti kerroksellisen mutta silti sopusuhtaisen kokonaisuuden. Uudempien rakennuksien sijoittelussa ja arkkitehtuurissa on selkeästi otettu vanha rakennuskanta huomioon. Uusi kartanorakennus ja siihen kuuluvat talous- ja asuinrakennukset muodostavat eriaikaisuudestaan huolimatta 1900-luvun alkupuolen kartanokulttuurista kertovan kokonaisuuden.²⁹ Myös ratsastuskoulun käytössä nykyään olevat vanha navetta ja vaunuvaja muodostavat yhdessä uudemman maneesirakennuksen ja katosrakennuksen kanssa tasapainoisen kokonaisuuden.

OSA-ALUEET

1. Uusi kartanorakennus ja kartanon pihapiiri. Maisemallisesti keskeisellä paikalla mäen laella sijaitseva rakennustaiteellisesti arvokas kartano hallitsee talousrakennusten reunustamaa pihapiiriä. Alueelle on luonteenomaista kookas mäntyvaltainen puusto sekä puustomaisesti hoidettu nurmialue. Alue kestää jonkin verran muutoksia ja harkittua lisärakentamista. Puustomainen ja puoliavoin luonne sekä nykyisten rakennusten muodostama sopusuhtainen kokonaisuus tulisi huomioida aluetta kehitettäessä.
2. Kartanomäen rinnemetsä. Vhreä metsä reunustaa kartanon pihapiiriä korostaen sen puoliavointa luonnetta, sekä rajaa viljelysaukeaa kartanon ympärillä. Alue kestää jonkin verran muutoksia ja harkittua lisärakentamista. Kartanoselänneen puustoinen reunavyöhyke viljelyalueiden suuntaan tulisi säilyttää.
3. Kartanoalueeseen kuuluneet viljelyalueet, jotka ovat edelleen viljelykäytössä. Muutoksille herkkä ja kartanon historiaan oleellisesti liittyvä kulttuurimaisema-alue, jonne ei suositella sijoitettavan uudisrakentamista. Alueet suositellaan säilytettävän avoimena.
4. Ratsastuskeskuksen alue. Idyllinen kartanotaloutta ilmentävä kokonaisuus, joka muodostuu puustomaisesta pihapiiristä, hevosaitauksista sekä kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokkaista rakennuksista. Alue kestää jonkin verran muutoksia ja harkittua lisärakentamista. Puustomainen ja puoliavoin luonne sekä nykyisten rakennusten muodostama sopusuhtainen kokonaisuus tulisi huomioida aluetta kehitettäessä.
5. Ratsastuskeskuksen piha-alueen eteläpuolinen metsikkö. Alueen maisemaa ovat aikoinaan muokanneet kartanotaloutteen liittyvät hyötypuutarha sekä sittemmin puretut rakennukset. Hyvin muutoksia sietävä alue, jonne voidaan sijoittaa harkittua uudisrakentamista. Ratsastuskeskuksen tarpeet tulee huomioida aluetta kehitettäessä. Avokallioalueet suositellaan jätettäväksi rakentamisen ulkopuolelle.
6. Metsäalue. Alue on säilynyt metsäisenä kartanonhistorian ajan. Hyvin muutoksia sietävä alue, jonne voidaan sijoittaa harkittua uudisrakentamista. Avokallioalueet suositellaan jätettäväksi rakentamisen ulkopuolelle. Metsänreunavyöhykkeen suositellaan säilytettävän eheänä peltojen suuntaan.
7. Heurlinintien varrella sijaitseva kartanotaloutteen liittyvä vanha kaalinkasvatusalue, joka erottuu avoimena ympäröivästä maisemasta. Jonkin verran muutoksia sietävä alue, joka suositellaan säilytettävän mahdollisuuksien mukaan avoimena ja rakentamisen ulkopuolella, esim. aukiona tai puistona.
8. Heurlinintien varrella sijaitsevat kulttuurihistoriallisesti arvokkaat työväenrakennukset ja niiden pihapiiri muistuttavat kohdalla aiemmin sijainneesta kartanoakin vanhemmasta rakennuskannasta. Muutoksia kestävä alue, jonne voidaan sijoittaa harkittua lisärakentamista. Nykyinen, kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennuskanta, Heurlinintien linjaus ja tieympäristön maisemalliset arvot tulee ottaa huomioon aluetta kehitettäessä.
9. Kartanomäen eteläpuolella sijaitseva vanha omenatarha ilmentää kartanotaloutta. Jonkin verran muutoksia sietävä alue, joka suositellaan säilytettävän mahdollisuuksien mukaan rakentamisen ulkopuolella, esim. puistona. Alueen puustomainen ja puoliavoin luonne sekä elinvoimaiset vanhat omenapuut tulisi huomioida aluetta kehitettäessä.

Kuva. Osa-aluekartta selvitysalueen osa-alueiden arvotuksen ja jatkosuositusten pohjaksi. Kartta löytyy raportin liitteestä.

5.2 OSA-ALUEET JA JATKOSUOSITUKSET

Tässä yhteenvedossa on annettu kehittämissuosituksia miljöön eri osa-alueiden vaalimisesta ja kehittämisestä. Suosituksia ja osa-alueita on havainnollistettu liitteenä olevalla Osa-aluekartalla.

1.UUSI PÄÄRAKENNUS JA KARTANONMÄEN PIHAPIIRI

Analyyysi ja arvotus

Leppävaaran kartanon pihapiiri sijaitsee kartanonmäen päällä. Alueen maisemalle luonteenomaisia piirteitä ovat päärakennuksen määräävä sijainti pihapiirissä, talusrakennusten rajaama puistomainen pihatila, jossa avoimella pihamaalla kasvaa vanhoja kookkaita puita ja koristekasvillisuutta sekä puiden lomasta avautuvat puoliavoimet näkymät ympäröivään maisemaan.

Pihapiirissä on kahden eri aikakauden rakennuksia. Uusi päärakennus on vuodelta 1947 ja pihapiirissä olevat rakennukset liittyvät alempana mässä sijainneeseen vanhaan kartanon päärakennukseen, joka rakennettiin 1913 ja purettiin 1988. Kohteen rakennuksilla on historiallista arvoa yksittäisinä rakennuksina ja vanhat rakennukset yhdessä uuden päärakennuksen kanssa muodostavat sopusuhtaisen kokonaisuuden ja miellyttävän pihapiirin, vaikka ne edustavatkin eri aikakausia. Uuden päärakennuksen suunnittelussa ja sijoittelussa on selvästi otettu huomioon kartanonmäen vanha rakennuskanta.

Päärakennus on hyvin säilynyt ja rakennustaiteellisesti arvokas 1940-luvun kartanorakennus, joka on säilyttänyt hyvin alkuperäisen asunsa. Pihapiirin muut rakennukset eivät ole säilyneet alkuperäisissä käyttötarkoituksissa maatalouden loputtua tilalla. Kartanonmäen vanhemmista rakennuksista saunarakennus on parhaiten säilyttänyt alkuperäisen ulkomuotonsa, vaikkakin rakennuksen sisätiloja on uudistettu ennen kuin sauna poistettiin käytöstä noin 30 vuotta sitten. Perunakellariin ja kanalaan on tehty myöhempiä korjauksia moderneilla materiaaleilla, mutta myös ne ovat silti säi-

lyttäneet varsin hyvin alkuperäisen ulkomuotonsa.

Jatkosuositukset

Alueelle voidaan tarvittaessa sijoittaa uudisrakentamista harkiten. Uudisrakentamisen tulisi kuitenkin olla hienovaraista, pienimuotoista ja koostua lähinnä yksittäisistä rakennuksista. Uudisrakentaminen tulee sovittaa mittakaavaltaan ja materiaalivalinnoiltaan sopusuhtaiseksi kokonaisuudeksi yhdessä olemassa olevan rakennuskannan kanssa sekä huomioida alueen maisemalliset arvot ja puoliavoimen, puistomaisen pihapiirin säilyminen. Kartanon päärakennuksen tulee säilyä kartanonmäen hallitsevana elementtinä. Uudisrakentamisen sijoittelussa tulisi myös ottaa huomioon nykyisen rakennuskannan kehämäinen sijoittuminen Heurlinintien kartanomäellä tekemän silmukan ympärille.

Maisemakuva-kartalle on merkitty muutama kookas ja vanha mänty, mutta yleisesti ottaen piha-alueen ja rinteiden puusto tulisi huomioida riittävän laajoina ryhminä, jos alueelle suunnitellaan täydennysrakentamista. Alueen kookkaat ja elinvoimaiset puut tulisi kartoittaa kaavoituksen yhteydessä ja säilyttää mahdollisuuksien mukaan. Jotta alueen luonne säilyy puistomaisena tulisi puuston kuntoa tarkkailla säännöllisesti ja uusien tarvittaessa. Puiden lomasta avautuvia kapeita näkymälinjoja viljelyalueille voidaan pitää yllä harkituilla maisemanhoitotoimenpiteillä.

Tiivistelmä suosituksista

- Puoliavoimen pihapiirin ja puistomaisen tunnelman säilyminen, puuston säilyttäminen tarpeeksi laajoina ryhminä.
- Hienovaraisen ja pienimuotoisen uudisrakentamisen sovittaminen vanhan rakennuskannan mittakaavaan, sijoitteluun ja materiaaleihin
- Kartanon päärakennuksen säilyminen alueen hallitsevana elementtinä.
- Näkymälinjojen säilyttäminen kartanon pihapiirin ja viljelyalueiden välillä.

Kuva. Kartanon uuden päärakennuksen eteläjulkisivu mäen juurelta.

Kuva. Näkymä kartanomäeltä pohjoisille peltoaukeille.

2. KARTANONMÄEN RINNEMETSÄ

Analyysi ja arvotus

Leppävaaran kartanonmäki sijaitsee ympäröivästä viljelymaisemasta kohoavalla metsäisellä selänteellä. Selänteen puustoinen reu-
navyöhyke viljelyalueiden suuntaan on alueen maiseman kannalta merkittävä. Alueella ei tällä hetkellä sijaitse rakennuksia. Kartanon vanha päärakennus on ennen sijainnut Heurlinintien haarassa.

Jatkosuositukset

Alueelle voidaan sijoittaa uudisrakentamista. Uudisrakentaminen tulisi kuitenkin sovittaa mittakaavaltaan ja materiaalivalinnoiltaan kartanonmäen pihapiirin rakennuksiin. Kulttuurimaiseman kannalta merkittävä kartanonmäkeä avoimesta peltomaisemasta rajaava metsänreuna tulee säilyttää eheänä pohjoisen ja idän suuntaan. Suojavyöhykkeen tulisi olla ainakin 20-30 metriä leveä, jotta puut voivat säilyttää elinvoimaisuutensa eivätkä rakennusten julkisivut erottuisi merkittävästi maiseman siluetissa. Myös kartanon pihapiiristä rinnemetsän läpi aukeavat näkymälinjat viljelyalueille tulisi pitää avoimina harkituilla maisemanhoitopiteillä.

Tiivistelmä suosituksista

- Kartanonmäen avoimesta ympäristöstä rajaavan metsänreunan säilyttäminen eheänä.
- Näkymälinjojen säilyttäminen kartanon pihapiirin ja viljelyalueiden välillä.
- Uudisrakentamisen tulee sopeutua niin mittakaavaltaan kuin materiaalivalinnoiltaan kartanonmäen pihapiirin rakennuksiin.

Kuva. Kartanonmäen rinnemetsän idänpuoleinen reuna.

3.KARTANOALUEESEEN KUULUNEET VILJELYALUEET

Analyysi ja arvotus

Selvitysalueen pohjoisosa rajautuu kartanoalueeseen kuuluneeseen entiseen peltoaukeaan, joka toimii nykyisin hevoslaitumena. Laidunnuksen ansiosta alue on säilynyt avoimena. Kartanon alueeseen kuuluneista laajoista viljelyalueista jäljelle ovat jääneet ratsastuskeskuksen pohjois- ja luoteispuolelle jäävät pellot, kartanon koillispuoleinen pelto sekä Heurlinintiehen rajautuva kapea niittyalue. Maisemalle ovat tyypillisiä selkeät puustoiset reunavyöhykkeet, jotka rajaavat avointa viljelymaisemaa sekä rakennettuja ja rakentamattomia alueita. Avoimet alueet ovat osittain umpeenkasvassa alueen pohjoisosassa Äijänpellolla sekä kartanomäen länsipuolella Jääskelänpolun ympäristössä. Myös Heurlinintien mutkassa kartanon eteläpuolella näkymät viljelyalueille ovat sulkeutumassa pusikoitumisen myötä. Alueella on aiemmin sijainnut yksittäisiä, maatalouteen liittyneitä rakennuksia, mutta tällä hetkellä se on rakentamatonta.

Kuva. Näkymä polulta kohti kartanomäen itäreunaa.

Jatkosuositukset

Kartanon ympäristön jäljelle jäävät avoimet pelto- tai niittyalueet suositellaan säilyvän rakentamisen ulkopuolella ja maiseman siluettia muodostava puustoinen reunavyöhyke eheänä. Alueen pohjoislaidalle suositellaan jätettävän riittävä puustoinen suojavyöhyke mahdolliselle toteutettavalle Kehä II linjaukselle. Avoimien pelto- ja niittyalueiden umpeenkasvamista suositellaan estettävän säännöllisillä maisemanhoitotoimenpiteillä, kuten pusikoiden raivaamisella ja niittämisellä.

Kuva. Ratsastuskeskuksen rakennusryhmän pohjoispuoli kuvattuna aukealta.

Tiivistelmä suosituksista

- Pelto- ja niittyalueet suositellaan säilytettäväksi rakentamattomina ja avoimina
- Umpeenkasvamista estetään säännöllisillä maisemanhoitotoimenpiteillä.
- Puustoisien reunavyöhykkeiden säilyttäminen eheänä.
- Suojavyöhykkeiden säilyttäminen mahdollisen Kehä II linjauksen yhteydessä.

4. RATSASTUSKESKUKSEN ALUE

Analyysi ja arvotus

Ratsastuskoulun alue on kartanonmäkeen tukeutuva puistomainen alueen osa, jolla on sijainnut kartanon navetta ja tallirakennuksia sekä marjatarha. Ratsastuskoulun alueen luonne muodostuu 1926 valmistuneen punatiilisen suuren navetan ympärille. Navetta on muutettu myöhemmin hevostalliksi. Vanha navetta on kokonaisuus, jolla on selviä rakennustaiteellisia arvoja. Toinen rakennushistoriallisesti arvokas rakennus on vanha vaunuvaja, joka on muutettu hevostalliksi rakennuksen historialliset arvot huomioiden. Navetta ja vanha vaunuvaja muodostavat rakennushistoriallisen parin niin arkkitehtuurinsa kuin sijoittelunsa myötä. Alueella sijaitsee myös 1988 valmistunut maneesi navetan länsipuolella metsänreunassa. Maneesirakennuksen ulkomuotoon on otettu aiheita viereisestä navetasta ja vaunuvajasta, vaikkakin se on mittakaavaltaan selvästi isompi. Alueen ja rakennusten käyttötarkoitus ratsastuskouluna on säilyttänyt rakennukset ja pihapiirin hyvin hoidettuna sekä alueen pohjoispuolisen peltoalueen avoimena hevoslaitumena.

Alueen luonne on puistomainen. Ratsastuskenttien pohjoispuolella kasvaa joitakin kookkaita ja edustavia puita, joiden joukossa muutama jalopuu. Alueella on sijainnut kartanoon liittyvä hyötypuutarha, jossa on kasvatettu marjoja. Puutarha on sijoittunut osittain nykyisten ratsastuskenttien kohdalle, mutta niistä ei löytynyt jälkiä maastosta mahdollisia yksittäisiä marjapensaskasvustoja lukuun ottamatta Maneesipolun länsipuolella.

Jatkosuositukset

Alue on jo tällä hetkellä varsin tiiviisti rakennettu tai käytössä hevoslaitumina ja ratsastuskenttinä. Alueelle ei suositella muuta uudisrakentamista kuin mahdollisia ratsastuskoulun käyttöön tulevia rakennuksia (esimerkiksi maneesi/varasto/katsomo). Tässäkin tapauksessa tulee huomioida maiseman avoin ja puistomainen luonne, mikä tulee säilyttää mahdollisen uudisrakentamisen yhteydessä ottamalla huomioon alueen puusto suurempina ryhminä. Myös rakennustaiteellisesti arvokkaat navetta ja vanha vaunuvaja ja niiden muodostama kokonaisuus tulee huomioida mahdollisten uusien rakennusten sijoittelussa.

Analyysi-kartalle on merkitty muutama alueen puistomaisen luonteen kannalta merkittävä kookas koivu ja jalo lehtipuu ratsastuskenttien pohjoispuolella. Kasvillisuuden kuntoa tulisi tarkkailla ja pitää yllä.

Tiivistelmä suosituksista

- Alueelle suositellaan pelkästään ratsastuskoulun käyttöön tarkoitettua uudisrakentamista.
- Maiseman avoimen ja puistomaisen luonteen säilyttäminen, arvokkaiden puiden ja muun puuston säilyttäminen tarpeeksi laajoina ryhminä.
- Navetan ja vanhan vaunuvajan muodostaman kokonaisuuden vaaliminen.

Kuva. Tallirakennuksen kivinen ajosilta.

Kuva. Saapuminen navettarakennukselle länsisuunnasta.

Kuva. Saapuminen ratsastuskeskukselle etäläsuunnasta.

5. RATSASTUSKESKUKSEN ETELÄPUOLINEN METSIKKÖ

Analyysi ja arvotus

Ratsastuskeskuksen eteläpuolella kasvaa nuorta lehti- ja havupuus-
toa. Maneesipolun varrella on tien molemmin puolin historialli-
sesti sijainnut rakentamista, mutta rakennukset on myöhemmin pu-
rettu. Alueella ei tällä hetkellä sijaitse rakennuksia. Maneesipolun
länsipuolella entisen sahan alueella on avokallioita.

Jatkosuositukset

Kulttuuriympäristön kannalta alue kestää muutoksia ja uudisraken-
tamista. Maneesipolun varrella on historiallisesti sijainnut aiemmin
vanhoja kartanon maa- ja metsätalouteen liittyneitä rakennuksia.
Uudisrakentamisen sijainti tulee kuitenkin sovittaa huolellisesti
yhteen ratsastuskoulun tarpeiden mukaan. Myös avokallioalueet
Maneesipolun länsipuolella tulee huomioida uuden rakentamisen
sijoittelussa. Avokallioiden elinympäristöt ovat heikommin muu-
toksia sietäviä, joten ne suositellaan jätettävän rakentamattomiksi
alueiksi.

Tiivistelmä suosituksista

- Alue kestää muutoksia ja täydennysrakentamista.
- Ratsastuskoulun tarpeiden huomiointi alueen suunnittelussa ja uudisrakentamisen sijoittelussa.
- Avokallioalueen säilyttäminen rakentamattomana.

Kuva. Ratsastuskentän oikealla puolella näkyy ratsastuskeskuksen eteläpuoleisen metsikön reuna.

6. METSÄALUE

Analyysi ja arvotus

Selvitysalueen länsiosassa selänteellä kasvaa kangasmetsää. Tällä alueella ei ole vanhojen karttojen perusteella sijainnut aiemmin rakentamista. Metsän ja viljelyalueen reunavyöhyke on alunperin ollut vaihtelevampi. Nykyinen suoraviivainen metsänreuna muodostui 1970-luvulla tehdyn metsittämisen myötä. Alueella on muutamia vanhoja kookkaita mäntyjä. Ratsastusmaneesin takana maaston korkeimmalla kohdalla on avokallioita.

Jatkosuositukset

Kulttuuriympäristön kannalta alue sietää hyvin muutoksia, mutta alueen mahdolliset luontoarvot tulee kartoittaa ja ottaa huomioon rakentamista suunniteltaessa. Eheän yhdyskuntarakenteen näkökulmasta on suositeltavaa sijoittaa uusi rakentaminen jo rakennetuille alueille ja suosia täydennysrakentamista. Avokallioiden elinympäristöt ovat heikommin muutoksia sietäviä, joten ne suositellaan jätettävän rakentamattomiksi alueiksi. Metsän reunavyöhyke ei ole alkuperäinen tällä kohdalla, joten kulttuuriympäristön kannalta se ei ole samalla tavalla merkittävä, kuten muilla alueilla. Puustoisien vyöhykkeen jättäminen avoimen maiseman puolelle on kuitenkin suositeltavaa maiseman siluetin eheänä säilymisen kannalta.

Tiivistelmä suosituksista

- Kestää muutoksia ja täydennysrakentamista.
- Avokallioalueen säilyttäminen rakentamattomana.
- Metsän reunavyöhykkeen säilyttäminen eheänä peltojen suuntaan.

Kuva. Avokallioaluetta metsässä.

7. VANHA KAALINKASVATUSALUE

Analyysi ja arvotus

Heurlinintien ja Maneesipolun risteyksessä on sijainnut kartano-alueeseen kuuluva kaalinkasvatusalue, joka näkyy vanhoilla 1950-70 -luvun peruskartoilla. Alue erottuu avoimena ympäröivästä maisemasta.

Jatkosuositukset

Entinen kaalimaan alue voidaan mahdollisuuksien mukaan pitää avoimena ja osana viheralueverkostoa muistuttamassa alueen historiasta.

Tiivistelmä suosituksista

- Alueen säilyttäminen mahdollisuuksien mukaan avoimena ja osana viheralueverkostoa, esimerkiksi aukiona tai puistona.

Kuva. Paikalla on aiemmin ollut kaalimaa.

8.HEURLININTIEN VARRELLA SIJAITSEVAT VANHAT TYÖVÄENRAKENNUKSET JA NIIDEN PIHAPIIRI

Analyysi ja arvotus

1800-luvun lopulta 1900-luvun alkuun Heurlinintien mutkassa on sijainnut useita rakennuksia kylämäisenä ryhmittymänä. Ne muodostivat Albergan kartanon ulkotilan. Vanhimpana rakennuksena pihapiirissä sijaitsi mahdollisesti 1700-luvulta peräisin ollut Albergan kartanon torppa. Torppa ja muita rakennuksia on kuitenkin eri aikakausina purettu. Alueen nykyiset rakennukset sijaitsevat erillään kartanon pihapiiristä ja ovat kaksi jäljellä olevaa työväen asuntoa sekä vaunuvaja. Työväenasuinrakennuksista ainakin idänpuoleinen näkyy jo vuoden 1863 tiluskartassa. Molemmat työväenasunnnot näkyvät jo varmasti vuoden 1912 tiluskartassa. Toinen asuinrakennuksista on edelleen asuinkäytössä ja toinen on ollut tyhjillään kesäkuusta 2019 lähtien. Asuinkäytössä oleva rakennus on muutettu kahden perheen asunnosta yhden perheen asunnoksi, mikä on aiheuttanut muutoksia sisäänkäyntijulkisivuun. Vaunuvaja on oletettavasti 1900-luvun ensimmäisiltä vuosikymmeniltä. Se näkyy jo vuoden 1935 kartassa.

Työväenasuinrakennukset edustavat alueen vanhinta säilynyttä rakennuskantaa ja historialliseen kartanoympäristöön liittynyttä työväen asumista. Työväenasuinrakennukset ovat kulttuurihistoriallisesti arvokkaita, mutta silmämääräisesti arvioiden rakennukset tarvitsevat säilyäkseen ja arvonsa säilyttääkseen restaurointia. Rakennuksista olisi hyvä tilata tarkempi kuntotutkimus ja rakennushistoriallinen selvitys, jossa tutkittaisiin tarkemmin rakennusten historia ja kunto sekä määriteltäisiin rakennuksissa suoritettavat toimenpiteet, jotta rakennukset ja niiden arvot säilyisivät. Myös vaunuvajan kunto on silmämääräisesti arvioituna välttävä.

Tietä ja pihapiiriä kehystää vanha ja kookas puusto, jolla on maisemallista arvoa ja joka muodostaa puustoisien reunavyöhykkeen viljelyaukean suuntaan. Mutkitteleva tien linjaus ja maisematilaltaan ja mittakaavaltaan vaihteleva maisema luovat alueelle tyypillistä puistomaista paikan henkeä.

Jatkosuositukset

Alueelle voidaan sijoittaa uudisrakentamista. Alueella on perinteisesti sijainnut runsaastikin nykyistä enemmän rakennuksia. Uudisrakentaminen tulee kuitenkin tehdä harkiten ja sovittaa sekä mittakaavaltaan että materiaalivalinnoiltaan sopuuhaiseksi kokonaisuudeksi yhdessä olemassa olevan kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennuskannan kanssa. Uudisrakentamisen suunnittelussa olisi hyvä pyrkiä kohti kylämäistä ja pienimittakaavaista tunnelmaa ja luoda miellyttävä pihapiiri yhdessä olemassa olevien rakennusten kanssa.

Uudisrakentamisessa tulee myös huomioida tieympäristön maisemalliset arvot. Tien linjaus sekä sen ympäristön elinvoimaiset kookkaat ja vanhat puut suositellaan säilytettävän. Tien ympäristön maisemanhoitoon tulisi kiinnittää erityistä huomiota.

Tiivistelmä suosituksista

- Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden työväenasuinrakennusten vaaliminen ja kunnostaminen. Suositellaan rakennushistoriallisen selvityksen ja kuntoarvion teettämistä rakennuksista.
- Uudisrakentamisen tulee sopeutua niin mittakaavaltaan kuin materiaalivalinnoiltaan nykyisiin rakennuksiin.
- Heurlinintien linjauksen ja välittömän ympäristön säilyttäminen.

Kuva. Työväenasunnnot Heurlinintieltä nähtynä.

Kuva. Työväenasunto.

9. VANHA OMENATARHA

Analyysi ja arvotus

Heurlinintien varrella on sijainnut kartanoalueeseen liittyvä omenapuutarha, joka näkyy vanhoilla 1950-70 -luvun peruskartoilla. Heurlinintieltä aukeava näkymä omenatarhan läpi viljelyalueille on kasvamassa umpeen.

Jatkosuositukset

Vanhan omenapuutarhan alueen jäljelle jääville omenapuille suositellaan tehtävän niiden kunnon kartoitus ja tarkemman hoitosuunnitelman laatiminen. Suositellaan hyväkuntoisten ja elinvoimaisten puiden säilyttämistä sekä alueen osan säilyttämistä puistomaisena. Näkymät Heurlinintieltä viljelyalueille omenapuiden lomasta tulisi säilyttää avoimina.

Tiivistelmä suosituksista

- Alueen säilyttäminen puistomaisena.
- Hyväkuntoisten puiden säilyttäminen ja hoitosuunnitelman laatiminen.
- Näkymien säilyttäminen avoimina omenapuiden lomasta Heurlinintieltä viljelyalueille.

Kuva. Omenapuut ovat säilyneet muistuttamassa paikalla olleesta omenatarhasta.

6. LÄHTEET

Historialliset kartat aikajärjestyksessä

Kartta tiluksista 1775. Karta Öfter Delen at Storhoplax Skog i Nyland. Kansallisarkisto, digitaaliarkisto.

Kuninkaan kartasto Etelä-Suomesta 1776-1805. SKS 2012.

Kartta tiluksista 1863. Karta Öfver Odlingarne å Ahlberga gård i Storhoplax by af Esbo socken och Nylands län. Af Heurlinin arkisto.

Topografikartta 1870. VII 28 Uudenmaan lääniä. 123,824 km². [Espoo] Topografikartta 1:21 000. Kansallisarkisto, digitaaliarkisto. (Topografikarttojen kokoelma / Venäläiset topografikartat 1:21 000). Kaksi eri versiota. Kyseessä ovat ns. Senaatin kartat (venäjän sotilasviranomaisten valmistavat alkuperäiskartat).

Tiluskartta 1912. Karta Öfter Alberga Skattehemmans no.2 alla egor i Storhoplax by af Esbo socken och Nyland län. Kansallisarkisto, digitaaliarkisto.

Helsingin varuskuntakartta (läntinen) 1935. Maanmittauslaitoksen topografinen toimisto. Helsinki

Kartta Leppävaaran kartanon viljelyksistä 1940. Af Heurlinin arkisto.

Peruskartta vuodelta 1958. Maanmittauslaitos. <http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/> Viitattu 06/2019.

Peruskartta vuodelta 1967. Maanmittauslaitos. <http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/> Viitattu 06/2019.

Peruskartta vuodelta 1978. Maanmittauslaitos. <http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/> Viitattu 06/2019.

Peruskartta vuodelta 1991. Maanmittauslaitos. <http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/> Viitattu 06/2019.

Peruskartta vuodelta 2019. Maanmittauslaitos, avoimet aineistot. <https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi/tp/kartta>. Viitattu 06/2019.

Ilmakuvat aikajärjestyksessä

Ortoilmakuva 1950, Puolustusvoimat.

Ortoilmakuva 1969, Espoon kaupunki, kaupunkimittausosasto.

Ortoilmakuva 2015, Espoon kaupunki, kaupunkimittausosasto.

Ilmakuva 2019, Maanmittauslaitoksen avoimet aineistot. Hakupäivä 6.6.2019.

Pohjakartat ja ilmakuvat

Espoon kaupunki, kantakartta 2019.

Espoon kaupunki, viistoilmakuvat 2018.

Maanmittauslaitos 2019, avoimien aineistojen tietopalvelu. Viitattu 2.7.2019.

Painetut lähteet ja kirjallisuus

Albergasta Leppävaaraan – Sata vuotta ihmisiä, elämää ja kehitystä, Leppävaara-seura – Alberga-sällskapet ry, toim. Saloranta (2012). Saarijärven Offset Oy.

Härö, Erkki; Lehto, Tiina; Stenmark, Erik - Espoon rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema, 1991. Espoon kaupunginmuseo.

Lahti, Martti J.- Espoo – maalaispitäjistä suurkauppalaksi, 1975. Espoo-sarja, 2. Espoon kaupunki.

Rakennettu Uusimaa – inventointiluonnos. Uudenmaan liitto, toim. Lauri Putkonen (2005). Julkaisematon.

Muut lähteet

Af Heurlin, Martti (2015). Kuvakulmia Leppävaaran kartanoon 100 vuoden ajalta. PowerPoint-esitys.

Af Heurlin, Martti (2019). Sähköpostiviesti 21.8.2019.

Espoon kaupunki, kaupunkisuunnittelukeskus 2018. Leppävaaran kartano, asemakaava ja kaavamuuos. Lähtötietojen kokoaminen. Päivitetty 25.10.2018.

Selvitykset ja lausunnot

Espoon kaupunki; Arkkitehtitoimisto Lehto Pelkonen Valkama Oy, 2005. Espoon eteläosien yleiskaavatyössä tarvittavat kulttuurihistorialliset inventoinnit.

Ranja Hautamäki ja Espoon kaupungin tekninen keskus – Espoon kartanopuistot (2001), Historian ja nykytilan inventointi vuodelta 2000. Espoon kaupungin painatuskeskus.

Maneesipolku 1 purkulupahakemus. Espoon kaupunginmuseon lausunto 9.7.2012.

Maastokäynnit

20.5.2019 (Kaisa Baiardi), 14.6.2019 (Matias Mäenpää)

Maastokäyntien yhteydessä on haastateltu kartanon maanomistajaa ja häneltä saatua suullista tietoa on käytetty selvitystä tehtäessä.

Valokuvat

Kaikki valokuvat Tengbom Oy, ellei muuta mainittu.

LIITTEET

Liite 1, kartta: Maiseman perusrunko 1:5000 (A3)

Liite 2, kartta: Maisemakuva 1:3000 (A3)

Liite 3, kartta: Maiseman arvot 1:4000 (A3)

Liite 4, kartta: Osa-alueet 1:4000 (A3)